

PREDLOG

P R O G R A M
RAZVOJA ALTERNATIVNOG RJEŠAVANJA SPOROVA
2019-2021

Podgorica, novembar 2018

SADRŽAJ

I UVOD.....	3
II OPIS STANJA KOJE ZAHTJEVA RJEŠAVANJE	7
III OPERATIVNI CILJEVI I PRATEĆI INDIKATORI UČINKA	33
IV AKTIVNOSTI ZA SPROVOĐENJE OPERATIVNIH CILJEVA	40
V OPIS AKTIVNOSTI NADLEŽNIH ORGANA I TIJELA ZA PRAĆENJE SPROVOĐENJA PROGRAMA.....	45
VI NAČIN IZVJEŠTAVANJA I EVALUACIJE	46
VII NEOPHODNA FINANSIJSKA SREDSTVA.....	46
VIII INFORMACIJA ZA JAVNOST O CILJEVIMA I OČEKIVANIM UČINCIMA PROGRAMA U SKLADU SA KOMUNIKACIONOM STRATEGIJOM VLADE CRNE GORE	47
IX PRATEĆI AKCIONI PLAN S PROCJENOM TROŠKOVA	

I UVOD

Medijacija i ostali alternativni načini rješavanja sporova su efikasno sredstvo da se unaprijedi rad pravosuđa, smanji broj zaostalih predmeta i smanje troškovi za građane koji pokreću sporove, i za državu.

Unaprijeđenje primjene medijacije i drugih načina alternativnih rješavanja sporova je jedan od prioriteta u reformi pravosuđa, ne samo zbog evropskih direktiva u ovoj oblasti i zbog pretpristupnih pregovora, već prije svega zbog potrebe da naše pravosuđe bude efikasnije, da se unaprijedi efikasnost i pravovremenost zaštite građana i pravnih subjekata, unaprijedi poslovni ambijent, poboljša pristup pravdi i samim tim obezbjedi pravna sigurnost građana.

Sagledavajući značaj ovih pitanja, Vlada Crne Gore je u januaru 2018.godine donijela Srednjoročni program rada Vlade za 2018-2020 godinu kojim je u okviru strateškog prioriteta 2 - Crna Gora - država vladavine prava i dobre uprave predviđeno da se radi na poboljšanju pristupa pravdi građanima i pravnim subjektima primjenom alternativnih načina rješavanja sporova kao efikasnog, finansijski isplativog, održivog i dostupnog načina rješavanja sporova čime bi se postigao veći nivo efikasne i pravovremene zaštite građana i pravnih subjekata.

Pružanjem podrške uspostavljanju kvalitetanog i održivog sistema usluga alternativnog rješavanja sporova, država je iskazala spremnost da podrži međunarodno priznate mehanizme prevencije i rješavanja sporova u zajednici, čijom primjenom će očuvati i unaprijediti odnose u svim oblastima društvenog života i na taj način ostvariti višestruku korist, kako za građane, tako i društvo u cjelini.

Pretpostavka za realizaciju ciljeva iz Srednjoročnog programa rada Vlade CG je uspostavljanje strateškog okvira za razvoj alternativnih načina rješavanja sporova, usklađivanje zakonodavnog okvira sa pravom Evropske unije donošenjem novog Zakona o alternativnom rješavanju sporova, transformacijom Centra za posredovanje u Centar za alternativno rješavanje sporova i unaprijeđenje stručnih i administrativnih kapaciteta Centra kako bi građani i pravna lica dobili efikasan servis podrške prilikom upotrebe ARS.

Ovaj program treba da odgovori na ključna pitanja i da da smjernice za efikasniju primjenu medijacije i drugih alternativnih načina rješavanja sporova i da,

jasno odredi zadatke i odgovornosti svih relevantnih subjekata odgovornih za postizanje definisanih ciljeva. Operativni ciljevi kreirani su tako da u narednom periodu omoguće sprovođenje svih aktivnosti od značaja za dalji razvoj medijacije i drugih alternativnih načina rješavanja sporova kao efikasnih, finansijski isplativih, održivih i dostupnih načina rješavanja sporova, a kroz usklađivanje postojećeg zakonodavnog okvira sa relevantnim međunarodnim standardima, unaprijeđenje prakse primjene alternativnih načina rješavanja sporova, jačanje kapaciteta Centra za posredovanje, kao i stručnih kompetencija medijatora i unaprijeđenje informisanosti javnosti o medijaciji i drugim alternativnim načinima rješavanja sporova.

Usvajanje Programa razvoja alternativnih načina rješavanja sporova treba da omogući ostvarivanje međunarodnog standarda uravnoteženog odnosa između sudskih postupaka i alternativnih načina rješavanja sporova, kako bi se građanima olakšao pristup alternativnom rješavanju sporova i time učinili dostupnim pravični načini ostvarivanja prava na pravnu zaštitu. Pružanjem podrške uspostavljanju kvalitetnog i održivog sistema usluga medijacije i drugih načina alternativnog rješavanja sporova, država bi pokazala spremnost da podrži međunarodno priznate mehanizme prevencije i rješavanja sporova u zajednici čijom primjenom bi i sama ostvarila brojne uštede. U konačnom, prepoznavanje i prihvatanje alternativnih načina rješavanja sporova vodilo bi očuvanju i unaprijeđenju opštih društvenih odnosa u svim oblastima društvenog života, pa bi koristi takvog pristupa bile višestruke kako za građane, tako i za državu i društvo u cjelini.

Alternativni načini rješavanja sporova direktno doprinose ostvarivanju prava na pravično suđenje u razumnom roku koje je garantovano članom 32 Ustava i članom 6 Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama. Podsticanje izvansudskog rješavanja sporova doprinosi smanjenju opterećenja sudova (Preporuka Savjeta Evrope o sprječavanju i smanjivanju prekomjernog opterećenja sudova R (86) 12). Olakšavanjem i podsticanjem medijacije i ostalih alternativnih načina rješavanja sporova, pojednostavljuje se i ubrzava sudski postupak. (Preporuka Savjeta Evrope o mjerama za povećanje dostupnosti pravosuđa R (81) 7).

Jedan od glavnih ciljeva Evropske unije na uspostavljanju slobode, sigurnosti i pravde je dostupnost pravosuđa koje u širem smislu mora uključivati i obezbjeđenje

dostupnosti prikladnim postupcima rješavanja sporova za pojedince i poslovne subjekte, a ne samo dostupnost pravosudnog sistema (Direktive EU o medijaciji u građanskim i trgovačkim predmetima COM (2004) 718). Razvojem alternativnih načina rješavanja sporova, građanima i pravnim licima se omogućava da uz sudski postupak, mogu izabrati i druge postupke za rješavanje sporova, koji zbog brzine, jednostavnosti i troškova mogu biti prikladniji od samog sudskog postupka.

Akcionim planom za pregovaračko poglavlje 23 „Pravosuđe i temeljna prava“, u vezi unapređenja efikasnosti pravosuđa i jačanja nepristrasnosti, u okviru mjere *1.4.2. - Dodatno smanjiti broj zaostalih predmeta, pogotovo kad su u pitanju parnični predmeti*, predviđene su aktivnosti koje se odnose na preduzimanje mjera za rješavanje zaostalih predmeta, pored ostalog, i kroz primjenu alternativnog načina rješavanja sporova

Alternativni načini rješavanja sporova omogućavaju stvaranje tolerantnog okruženja, očuvanje dobrih odnosa između stranaka u sporu, smanjenje ekonomskog i društvenog utroška i drugo. Osiguravanjem mehanizama za izvansudsko rješavanje sporova s međunarodnim elementom posebno u porodičnim, privrednim i potrošačkim sporovima, doprinosi se međunarodnoj saradnji u skladu s mjerama Evropske unije na stvaranju „područja slobode, sigurnosti i pravde“.

Alternativno rješavanje sporova (engl. alternative dispute resolution) uobičajeno označava različite procese, odnosno postupke rješavanja sporova van suda. U pitanju su neformalni postupci, odnosno procesi rješavanja sporova koji predstavljaju „alternativu“ sudskom postupku, a koji se u mnogim zemljama uređuju zakonom ili bar ugovorom.

Na međunarodnom planu, najzastupljeniji postupci alternativnog rješavanja sporova su: pregovori, posredovanje/medijacija (medijacija ili konciliacija), obavezna neobavezujuća arbitraža, medijacija-arbitraža (med-arb), rana neutralna ocjena spora, mini suđenje, ročište za poravnanje, privatni sudija, nedjelja poravnanja na sudu i zaštitnik ljudskih prava (ombudsman).

Za razliku od sudskog postupka, procesi alternativnog rješavanja sporova nemaju za rezultat obavezujuću odluku, pa se kao takvi često nazivaju i postupcima

„prijateljskog“ ili „adekvatnog“ rješavanja sporova (engl. amicable dispute resolution, appropriate dispute resolution). U okviru Evropske unije, alternativno rješavanje sporova predstavlja politički prioritet koji su deklarirale institucije Evropske unije, koje primjenjuju ove alternativne tehnike kako bi se osigurali uslovi koji su stimulativni za njihov razvoj i kvalitet¹.

Pregovori (negotiation)

U teoriji ARS pregovori često nisu prepoznati kao samostalna metoda alternativnog rešavanja sporova, jer proces pregovora uobičajeno ne uključuje učešće neutralne treće osobe. Ipak, pregovori su dogovoreni proces u kome stranke pokušavaju da postignu sporazum o spornim pitanjima, pa kao takvi predstavljaju oblik mirnog rešavanja sporova i zato ima osnova da se uvrste u tehnike alternativnog rešavanja sporova. U slučaju pregovora, radi se o dobrovoljnom autonomnom postupku u kome učesnici imaju kontrolu nad postupkom rešavanja spora, a samim tim i njegovim ishodom.

Posredovanje/medijacija (mediation, conciliation)

Direktiva 2008/52/ES Evropskog parlamenta i Vijeća² o nekim aspektima medijacije u civilnim i privrednim sporovima definiše postupak medijacije u članu 3. kao: „Strukturisani postupak u kojem dvije ili više stranaka u sporu pokušavaju dobrovoljno, uz pomoć medijatora, postići dogovor o rješavanju spora“. Takav postupak mogu započeti stranke ili ga može predložiti, odnosno odrediti sud ili propisati zakonodavna vlast države članice. Postupak medijacije uključuje i medijaciju koju sprovodi sudija, koji nije nadležan za sudsko rješavanje konkretnog spora ili za jedan od sudskih postupaka u vezi sa predmetnim sporom, dok su iz pojma medijacije isključeni pokušaji suda ili sudije kome je predmet dodijeljen da riješi spor.

U teoriji se za označenje postupka medijacije nekada koristi izraz "koncilijacija" ili "mirenje". Prema model zakonu UNCITRAL-a, koncilijacija je medijacija u privrednim sporovima, a prema nekim teoretičarima koncilijacijom se smatra i tzv. evaluativna medijacija. Pomirenje (rekoncilijacija) se odnosi više na

¹ Green paper on alternative dispute resolution in civil and commercial law, Com (2002), 196 fin, <http://www.europa.eu.int/comm/off/green/index-en.htm>.

² L 136/3, str. 281, od 21.5.2008.

etničke, nacionalne, vjerske sporove ili sporove unutar jedne ili više država i primjenjuje se često poslije sukoba.

Rana neutralna ocjena (early neutral evaluation)

Stranke mogu ugovorom ili po prijedlogu suda imenovati neutralnog ocjenjivača koji će strankama, nakon iznijetih argumenata, pomoći da odrede pravna i stvarna pitanja i da realno procjene mogućnosti konačnog uspjeha u sporu. Ocjenjivač iznosi svoje mišljenje o tome kakva je u datoj situaciji moguća odluka suda. U privatnoj evaluaciji spora nagovještava se strankama trenutna situacija i moguća buduća situacija povodom njihovog spora. Takvu procijenu stranke potom mogu koristiti za nove argumente u kasnijem sudskom postupku.

Rana neutralna ocjena je postupak koji je često korišćen u SAD. U manjim zemljama, gdje se svi pravni stručnjaci poznaju, teže je postići efikasnost ove metode i obezbijediti neutralnost ocjenjivača. Zakon o alternativnom rješavanju sudskih sporova Slovenije (UL RS, br. 97/2009) omogućava primjenu ove metode alternativnog rješavanja sporova, ali praksa primjene rane neutralne ocjene još uvek nije dovoljno razvijena.

Nedjelja poravnanja (settlement week)

Predsjednik suda može donijeti odluku da se u jednoj nedjelji zakažu ročišta za poravnanje u svim sporovima koji su stariji od nekog datuma (obično su to tzv. stari predmeti). Strankama se šalje obavještenje o tome šta je razlog i motiv ročišta za poravnanje. Na takvom ročištu sudija razgovara otvoreno sa strankama i pomaže im da pronađu rješenje spora. U komplikovanim sporovima često se zaboravi da se možda nešto promijenilo (troškovi, pozadina spora, motivacija stranaka i sl) i da je možda nastupio momenat za nagodbu.

II OPIS STANJA KOJE ZAHTJEVA RJEŠAVANJE

Osnovni podaci

Primjena posredovanja odnosno medijacije, kao moderne alternative sudskom postupku, poslednjih godina dobija na značaju u društvenim nastojanjima

da se sudovi rasterete velikog broj predmeta, a građanima učini dostupnim efikasniji proces rješavanja sporova. Posredovanje/medijacija pruža mogućnost trajnog rješavanja spora zbog čega je finansijski isplativije kako za učesnike u postupku tako i za državu i društvo u cjelini.

Primjena posredovanja/medijacije u Crnoj Gori danas se vezuje za različite vrste sporova, pa se kao osnovni oblici javljaju: posredovanje/medijacija u opštim građanskopravnim sporovima, porodičnim sporovima, privrednim sporovima, radnim sporovima, posredovanje/medijacija između žrtve i prestupnika (posebno maloljetnih učinilaca krivičnih djela) i drugi. Navedeni oblici posredovanja/medijacije se po pravilu sprovode u vidu pridružene medijacije sudu odnosno posredovanja/medijacija koje se inicira nakon pokrenutog sudskog postupka. Posljednjih godina poseban značaj se daje pružanju usluga posredovanja/medijacije prije pokretanja odnosno nezavisno od pokretanja sudskog ili drugog postupka pravne zaštite (tzv. privatna medijacija).

Zakon o parničnom postupku iz 2004. godine³ je propisao mogućnost da sud kada ocijeni da bi se spor mogao uspješno riješiti putem posredovanja zastaje sa postupkom i upućuje stranke na taj postupak, s tim da stranka u svakom momentu tokom posredovanja/medijacije može odlučiti da prekine medijaciju i svoj spor riješi sudskim putem. Postupak rješavanja spora u posredovanju/medijaciji može trajati do 60 dana (čl. 329 Zakona o posredovanju), odnosno 90 dana u postupcima razvoda braka kako je propisano Porodičnim zakonom.

Od 2005. godine posredovanje/medijacija je posebno uređeno Zakonom o posredovanju kojim su utvrđena pravila posredovanja u različitim vrstama sporova, a primjena medijacije omogućena je u svim fazama razvoja spora kako prije tako i nakon pokretanja sudskog ili drugog postupka pravne zaštite. Usvojeni su podzakonski akti kojima se bliže uređuju pitanja od značaja za primjenu i razvoj posredovanja. Shodno Zakonu o posredovanju Vlada Crne Gore donijela Uredbu o visini nagrade za rad i naknade troškova rada posrednika, dok je Ministarstvo pravde donijelo Pravilnik o programu obuke za posrednike u građanskim i krivičnim stvarima, Pravilnik o obrascu licence za rad posrednika, Pravilnik o sadržini i obrascu registra posrednika i Pravilnik o načinu vođenja spiska posrednika. Usvojen

³ Zakon o parničnom postupku Crne Gore, "Sl. list CG", br. 22/2004.

je i Etički kodeks posrednika Crne Gore po ugledu na Evropski kodeks ponašanja medijatora.

Poslednjih godina usvojen je i niz posebnih zakonskih propisa kojima se podržava primjena posredovanja u određenim oblastima društvenog života. Odredbe od značaja za primjenu posredovanja/medijacije sadrže i Porodični zakon, Zakonik o krivičnom postupku, Zakon o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku, Zakon o stečaju, Zakon o sporazumnom finansijskom restrukturiranju dugova prema finansijskim institucijama i drugi. Za vansudsko rješavanje potrošačkih sporova od 2008. godine pri Privrednoj komori postoji Odbor za vansudsko rješavanje potrošačkih sporova, dok je alternativno rješavanje individualnih i kolektivnih radnih sporova omogućeno pri Agenciji za mirno rješavanje radnih sporova. Značajnija primjena posredovanja počinje tek 2008. godine osnivanjem Centra za posredovanje u čijoj je nadležnosti vršenje stručnih i administrativnih poslova u vezi sa posredovanjem/medijacijom.

Centar za posredovanje

Prvi osnivači Centra bili su Vlada Crne Gore, Udruženje medijatora Crne Gore i Centralna banka Crne Gore. Izmjenama Zakona o posredovanju 2012. godine Centar je postao organizacija sa svojstvom pravnog lica koju je osnovala Vlada.

Centar se finansira iz budžeta Crne Gore, s tim da postoji mogućnost da se finansira i od prihoda ostvarenih izdavanjem uvjerenja o završenim obukama za posredovanje/medijaciju, kao i putem projektnih aktivnosti koje se uglavnom ostvaruju uz podršku međunarodnih organizacija. Centar sprovodi obuke posrednika/medijatora kao i sudija, tužilaca, advokata i drugih relevantnih stručnjaka u cilju podsticanja primjene posredovanja/medijacije i poboljšanja uslova za primjenu ovog načina rješavanja sporova. Posljednjih godina, značajan broj aktivnosti Centra u cilju razvoja posredovanja/medijacije podržavali su međunarodni donatori, između ostalih, Ambasada SAD-a, OSCE, UNICEF, UNDP, britanska ambasada i drugi. Značajna podrška u 2017. godini pružena je i od strane Centra za obuku u sudstvu i Državnom tužilaštvu.

Svake godine, Centar za posredovanje podnosi izvještaj o radu Ministarstvu pravde, koji sadrži podatke o sprovedenim postupcima posredovanja, opštu ocjenu rada posrednika/medijatora, ocjenu stanja i prijedlog mjera za unaprjeđenje posredovanja/medijacije. Godišnji izvještaji o radu Centra za posredovanje sadrže statističke podatke o broju i vrsti posredovanja i daju uvid u razvoj ovog alternativnog načina rješavanja sporova. Tokom prethodnih godina nedovoljno pažnje je posvećeno kontroli kvaliteta rada posrednika/medijatora i nivou zadovoljstva stranaka koje su svoj spor rješavale u postupku medijacije putem popunjavanja upitnika na osnovu čega bi se dodatno mogli analizirati njegovi efekti.

Centar kao javna ovlašćenja vrši sljedeće poslove: zastupa i štiti interese posrednika/medijatora; obezbjeđuje uslove i pruža pomoć za sprovođenje postupaka posredovanja/medijacije; sprovodi obuke za posrednik/medijatore u skladu sa programom obuke; priprema stručne priručnike, informatore i druge publikacije iz oblasti posredovanja/medijacije; organizuje stručne i naučne skupove iz oblasti posredovanja/medijacije; informiše stručnu i širu javnost o posredovanju/medijaciji; vodi evidenciju o postupcima posredovanja/medijacije; izdaje uvjerenja o završenoj obuci za posrednik/medijatore i vodi evidenciju o izdatim uvjerenjima; utvrđuje iznos naknade za izdavanje uvjerenja o završenim obukama za posrednik/medijatore; donosi Etički kodeks za posrednik/medijatore i druge opšte akte; stara se o primjeni Etičkog kodeksa posrednika/medijatora, statuta Centra i drugih opštih akata; druge poslove određene zakonom.

U martu 2017. godine potpisan je sporazum o saradnji između Centra za posredovanje i Vrhovnog suda Crne Gore, sa ciljem unaprjeđenja primjene posredovanja/medijacije i obezbjeđenja preduslova za upućivanje predmeta na posredovanje/medijaciju i upravljanje predmetima.

Udruženje medijatora Crne Gore

U cilju pružanja dodatne podrške razvoju posredovanja/medijacije u decembru 2016. godine osnovano je Udruženje medijatora Crne Gore kao lokalna nevladina organizacija sa sjedištem u Podgorici. Ciljevi Udruženja su: podizanje svijesti građana i drugih korisnika o prednostima i dostupnosti medijacije u svim sferama društvenog života; unaprjeđivanje uslova za primjenu medijacije;

profesionalni razvoj medijatora kroz permanentno stručno usavršavanje; razvijanje Etičkog kodeksa medijatora, uspostavljanje i poštovanje etičkih normi i standarda medijacije u skladu sa najvišim međunarodnim pravilima i najboljom praksom, kao i praćenje dostignuća u razvoju medijacije i povezivanje sa mrežama i strukovnim udruženjima u zemlji, regionu i svijetu, radi razmjene iskustava, prakse i unaprjeđivanja rada medijatora.

Članovi Udruženja mogu da budu samo lica koja su završila propisani Program obuke za posrednik/medijatore i posjeduju licencu dobijenu od strane resornog Ministarstva.

Posrednici/medijatori

Posredovanjem/medijacijam u Crnoj Gori mogu se baviti samo lica koja poseduju licencu za rad posrednika/medijatora izdatu od strane Ministarstva pravde. To su lica koja ispunjavaju opšte uslove za rad u državnim organima i posebne uslove predviđene Zakonom posredovanju (visoka školska sprema, najmanje pet godina radnog iskustva, završen program obuke za posredovanje/medijaciju u krivičnim i/ili građanskim stvarima, neosuđivanost). Strani državljanin može voditi postupak međunarodnog posredovanja/medijacije samo ukoliko je ovlašćen da obavlja poslove posredovanja u drugoj državi pod uslovom uzajamnosti. Posrednici se upisuju u Registar koji vodi Ministarstvo pravde i koji je javno dostupan na internet stranici Ministarstva i Centra za posredovanje. Spisak posrednika/medijatora za posredovanje u građanskim stvarima i spisak posrednika/medijatora za posredovanje u krivičnim stvarima dostavlja se sudovima i državnim tužilaštvima.

U Registar posrednika/medijatora do danas je upisano 99 posrednika/medijatora koji posjeduju licencu za rad u građanskim sporovima i 57 posrednika/medijatora koji posjeduju licencu za rad u krivičnim stvarima dok 19 posrednika/medijatora ima obje licence. Tokom 2017. godine Centar je shodno obavezi iz Akcionog plana Strategije reforme pravosuđa u 2017. godini sproveo bazičnu obuku za posrednike/medijatore u krivičnim stvarima za 19 posrednika/medijatora i bazičnu obuku za posrednike/medijatore u građanskim stvarima za 21 posrednika/medijatora, tako da u ovom momentu postoje

posrednici/medijtori u građanskim stvarima u svim gradovima u kojima postoje sudovi, dok što se tiče posrednika/medijatora u krivičnim stvarima svi gradovi u kojima postoje Državna tužilaštva osim Rožaja. Prateći stepen angažovanja posrednika/medijatora u građanskim i krivičnim stvarima Centar za posredovanje je konstatovao da oko 70% od ukupnog broja posrednika/medijatora nijesu aktivni u pogledu pružanja usluga posredovanja/medijacije.

Iako statistički podaci Centra ukazuju da su posrednici raspoređeni u svim gradovima u kojima postoje sudovi, u cilju razvoja tzv. privatnog posredovanja, koje se sprovodi prije pokretanja bilo kakvog postupka pravne zaštite, bilo bi neophodno da dovoljan broj posrednika/medijatora bude dostupan potencijalnim korisnicima u svim gradovima.

<i>Gradovi</i>	<i>Broj posrednika/medijatora u građanskim stvarima</i>	<i>Broj posrednika/medijatora u krivičnim stvarima</i>
Podgorica	47	18
Nikšić	9	3
Bijelo Polje	8	9
Bar	3	2
Berane	4	3
Kotor	5	4
Cetinje	3	2
Herceg Novi	7	4
Ulcinj	3	2
Pljevlja	3	3
Plav	2	2
Rožaje	1	-
Žabljak	1	1
Danilovgrad	1	2
Kolašin	2	2
Ukupno	99	57

Tabela sa brojem i geografskom raspoređenosti posrednika/medijatora

Zakonom o posredovanju posrednicima se garantuje pravo na nagradu za rad i na naknadu troškova posredovanje što je regulisano Vladinom Uredbom o visini naknade za rad i naknade troškova posrednika iz 2013. godine. Postojeće naknade

su veoma niske i ne mogu stimultivno djelovati na posrednike/medijatore da prihvataju angažovanje u postupcima posredovanja/medijacije. Takođe, iznos naknade i način naplate je doveo do toga da 99% aktivnih posrednika/medijatora uglavnom radi bez naplate svoje naknade što dugoročno može ugroziti adekvatan razvoj posredovanja kao profesije od posebnog znacaja za pravosuđe. Pomenutom Uredbom je predviđeno da posrednik/medijator u krivičnim i porodičnim stvarima ima pravo na naknadu koja iznosi 5% od prosječne zarade u Crnoj Gori, pod uslovom da je postupak posredovanja okončan sporazumom, što je za 2016. i 2017. godinu iznosilo samo 24,5 eura, a za 2017. godinu 25,45 eura. U građanskim stvarima, kada je postupak posredovanja okončan sporazumom ta nagrada je 5% od vrijednosti predmeta spora, s tim da ne može biti veća od 50% prosječne zarade; u privrednim stvarima kad je postupak posredovanja okončan sporazumom 1% od vrijednosti predmeta spora, s tim da nagrada ne može biti veća od prosječne zarade, a u postupcima u kojima se ne može utvrditi vrijednost predmeta spora - 10% od prosječne zarade (49 eura u 2016. godini; 50,9 eura u 2017. godini). U slučajevima u kojima postupak posredovanja nije okončan sporazumom naknada iznosi 3% od prosječne zarade (14,7 eura u 2016. godini; 15,27 eura u 2017. godini). Kada se ima u vidu uloga posrednika/medijatora koja je po svojoj prirodi veoma zahtjevna, kao i to da postizanje sporazuma u postupku posredovanja isključivo zavisi od samih stranaka, može se reći da propisane naknade sasvim sigurno doprinose njihovoj pasivnosti u pogledu bavljenja posredovanje/medijacijom.

Geografska rasprostranjenost postupaka posredovanja/medijacije

Najveći broj postupaka posredovanja/medijacije u 2017. godini sproveden je u Podgorici (185), a najmanje u Plavu (3).

Gradovi	Ukupno	Nije prihvaćeno posredovanje	Postignut sporazum	Nije postignut sporazum	U radu u 2018.g.
<i>Nikšić</i>	54	6	21	20	7
<i>Podgorica</i>	219	64	52	101	2
<i>Bijelo Polje</i>	14	1	11	2	0
<i>Bar</i>	42	2	25	10	5
<i>Berane</i>	85	4	29	26	26
<i>Kotor</i>	11	3	2	4	2

<i>Kolašin</i>	59	7	5	0	47
<i>Cetinje</i>	10	0	6	4	0
<i>Herceg Novi</i>	15	2	2	6	5
<i>Ulcinj</i>	18	2	8	8	0
<i>Pljevlja</i>	61	28	16	17	0
<i>Plav</i>	3	0	0	3	0
<i>Rožaje</i>	14	0	1	13	0
<i>Žabljak</i>	4	0	1	3	0
<i>Danilovgrad</i>	7	2	1	4	0
UKUPNO	616	121	180	221	94

Centar za posredovanje/medijacija Crne Gore - Godišnji izvještaj za 2017. godinu

Vrste sporova

Vrsta spora	Broj upućenih sporova	Broj sporova u kojima je postignut sporazum	Broj odbijenih posredovanja	Broj posredovanja u toku
Porodični	308	70	52	18
Privredni	27	5	3	1
Imovinski	38	5	33	0
Radni	10	7	3	0
Sporovi u kojima je država bila tužena	169	29	28	75
Krivični	62	62	0	0
Sporovi prije suda	2	2	2	0
Ukupno	616	180	121	94

Tabelarni prikaz o vrstama i broju sporova upućenih na posredovanje/medijaciju u 2017.g.

Posredovanje/medijacija je najzastupljenija u porodičnim sporovima i krivičnim postupcima koji se vode prema maloljetnim licima. Od 435 ukupno upućenih sporova na rješavanje u postupku posredovanja/medijacije (porodični, privredni, krivični, radni i imovinski sporovi) 30% je završeno sa zaključenjem sporazuma, 50% bez zaključenja sporazuma a za 20% nije data saglasnost za rješavanje sporova u medijaciji. U 2017. godini na posredovanje/medijaciju bilo je upućeno 238 porodičnih sporova.

Kada se govori o postupcima posredovanja/medijacije koji se vode u slučajevima kada se kao učinilac krivičnog djela pojavljuje maloljetnik/ca može se reći da od ukupnog broja slučajeva koji su upućeni na medijaciju u 2017. godini i u kojima su stranke prihvatile da se posredovanje/medijacija sprovede, procenat uspješno riješenih sporova na ovaj način je 100%. Međutim, svi navedeni slučajevi su zastupljeni u postupcima gdje se kao učinilac krivičnog djela pojavilo maloljetno lice, što navodi na zaključak da se ostala dva oblika posredovanja u krivičnim stvarima u pogledu punoljetnih učinilaca krivičnih djela nedovoljno koriste.

U privrednim sporovima 2016. godine posredovanje/medijacija je pokušano samo u 1 slučaju, a u 2017. godini u 27 slučajeva. Tokom 2016. godine sudije Privrednog suda Crne Gore u 2016. godini nisu primjenjivale zakonsku obavezu da upute stranke na medijaciju, iako se ima u vidu da je taj sud na početku 2016. godine imao 2328 predmeta u radu, a da je tokom godine dobio čak novih 6055 predmeta (u martu te godine prestao je sa radom Privredni sud u Bijelom Polju). U 2017. godini situacija se promijenila na bolje u smislu da ima određenog napretka i da je Privredni sud u junu 2017. godine, u saradnji sa Centrom za posredovanje, organizovao „nedjelju medijacije“, kada je u posredovanje/medijaciju bilo upućeno 17 predmeta. S tendencijom upućivanja privrednih predmeta na rješavanje u postupku posredovanja/medijacije nastavilo se i nakon održane „nedjelje medijacije“ tako da je u 2017. godini 27 predmeta bilo upućeno na posredovanje/medijaciju, s tim da su stranke prihvatile posredovanje/medijaciju u 25 slučajeva, u 2 slučaja su odbile, u 5 je postignut sporazum, a samo u jednom predmetu postupak je još uvijek u toku.

U sporovima u kojima se država pojavljivala kao stranka 2016. godine, nije sproveden nijedan postupak posredovanja/medijacije. U 2017. godini od 169

sporova upućenih na posredovanje/medijaciju (prvenstveno radnih sporova) postupak posredovanja/medijacije je okončan zaključenjem sporazuma u 29 predmeta, stranke nisu prihvatile medijaciju u 28 predmeta, 37 predmeta nije uspješno okončano, a 75 predmeta su u toku (većina je Centru bila upućena u novembru i decembru 2017. godini).

Ocjena rada posrednika/medijatora

Istraživanje javnog mnjenja koje su 2016. godine sprovele HRA i CeMI pokazalo je da je veoma malo građana bilo u kontaktu sa posrednicima/medijatorima u prethodne dvije godine (0,5%), dok je u istom periodu čak 21% građana bio u kontaktu sa sudovima.⁴ Međutim, od onih koji su bili u kontaktu s posrednicima, 40% je reklo da ima povjerenja u njih što je viši procenat povjerenja nego u sudije, tužioce i advokate (35% je imalo povjerenja u sudove i državno tužilaštvo, 33% u advokate).⁵ Budući da se u praksi još uvijek ne sprovode redovne evaluacije rada posrednika/medijatora od strane stranaka koje su učestvovalе u postupku posredovanja u ovom trenutku sveobuhvatniji podaci o stavovima građana nisu dostupni.

Informisanost građana o posredovanju

Istraživanje koje su NVO Akcija za ljudska prava i Centar za monitoring i istraživanje sprovedi u martu 2016. godine pokazalo je da postoji nedovoljna informisanost građana o postupku posredovanja, i da zbog rijetkih neposrednih kontakata građana sa posrednicima postoji nizak stepen povjerenja građana u ovaj način rješavanja sporova.⁶ Ipak, istraživanje pokazuje da građani koji su imali kontakt s posrednicima imaju više povjerenja u posrednik/medijatore nego u advokate, sudije ili tužioce.

Svega 27,8% ukupnog broja ispitanika je izjavilo da ima uglavnom do u potpunosti povjerenje u posrednik/medijatore dok je 17% izjavilo da ne može

⁴ "Stavovi građana o pravosudnom sistemu u Crnoj Gori", HRA i CeMI, 5.5.2016, dostupno na: <http://www.hraction.org/?p=10697>, str. 11.

⁵ Istraživanje, op. cit, str. 21.

⁶ "Stavovi građana o pravosudnom sistemu u Crnoj Gori", HRA i CeMI, 5.5.2016, dostupno na: <http://www.hraction.org/?p=10697>.

ocijeniti stepen povjerenja, jer nema dovoljno informacija.⁷ Samo 4,8% građana je ikad imalo neposredni kontakt s posrednicima, manje od toga jedino sa Ombudsmanom (3,4%).⁸ Svega 0,5% građana je bilo u kontaktu s medijatorima u posljednje dvije godine, dok je u istom periodu čak 21% građana bio u kontaktu sa sudovima.⁹ Međutim, od onih koji su bili u kontaktu s posrednicima, 40% je reklo da ima povjerenja u njih, što je viši procenat povjerenja u odnosu na ostale pravosudne organe i advokaturu (npr. 33% je imalo povjerenja u advokate, 35% u sudove i državno tužilaštvo).¹⁰

Istraživanje koje je sprovedla Misija OEBS-a u Crnoj Gori u saradnji sa NVO Centar za demokratiju i ljudska prava (CEDEM) iz 2013. godine je pokazalo da čak 67% ispitanika nije znalo za postojanje medijacije, 31% njih je čulo za to, dok je čak manje od 1% bilo onih koji su imali iskustva s medijacijom. Oko 75% građana/ki 2013. godine nije znalo da svoj spor može riješiti posredovanjem/medijacijom, bez pokretanja sudskog spora, dok je za tu mogućnost znalo oko 25%. Najveći broj građana za posredovanje/medijaciju je čuo putem medija - oko 40%, dok je nešto više od 35% čulo posredstvom rođaka ili prijatelja. Oko 8% ispitanika je čulo preko sudije ili službenika, a isto toliko na neke druge načine. Samo 4% je bilo informisano o posredovanju preko Centra za posredovanje, dok je nešto manje od 3% čulo za medijaciju preko drugih institucija. Za Centar za posredovanje građani/ke uglavnom nisu čuli (čak 80,5%).

Prilikom uvođenja posredovanja u pravni sistem Crne Gore sprovedena je intenzivna medijska kampanja da bi se građani upoznali sa postojanjem, svrhom i prednostima tog instituta, licima koja su ovlašćenja da sprovode ove procese i slično, što u krajnjem predstavlja preduslov za prihvatanje posredovanja/medijacije u zajednici. Danas svi sudovi imaju informativne punktove na kojima se mogu pronaći brošure o medijaciji. Centar za posredovanje je tokom 2017. godine uz finansijsku podršku Ambasade SAD-a u Crnoj Gori, britanske ambasade, Misije

⁷ Istraživanje "Monitoring reforme pravosuđa - stavovi građana o pravosudnom sistemu u Crnoj Gori", HRA i CeMI,

mart 2016, "Ključni nalazi": <http://www.hracion.org/?p=10697>.

⁸ Isto.

⁹ Istraživanje, op.cit, str. 11.

¹⁰ Istraživanje, op. cit, str. 21.

OEBS-a u Crnoj Gori odštampao brošure o posredovanju/medijaciji, o porodičnoj medijaciji i posredovanju u krivičnim stvarima. U junu 2017. godini je održana „nedjelja medijacije” u Privrednom sudu Crne Gore, a u decembru u Osnovnom sudu u Beranama. Naime, Privredni sud i Osnovni sud u Beranama su u saradnji sa Centrom za posredovanje pogodno/medijabilne predmete tokom nedjelje medijacije upućivali na posredovanje/medijaciju, kako bi se dodatno afirmisalo posredovanje/medijacija kao alternativni način rješavanja sporova i ukazalo na efikasnost rješavanja spora u posredovanju/medijaciji.

Centar za posredovanje je posljednjih godina promovisao posredovanje/medijaciju kroz gostovanja u televizijskim i radio emisijama, objavljivanjem tekstova u štampanim medijima i putem svoje internet stranice, oglašavanjem na bilbordima i citylightovima. Ipak, intervjui sa korisnicima posredovanja/medijacije su pokazali da oni prije nego su upućeni na taj postupak najčešće nijesu bili obavješteni o institutu posredovanja/medijacije i njegovim/njenim prednostima.

Opšti zaključak je da u cilju uspostavljanja kvalitetnog i održivog sistema usluga i daljeg razvoja posredovanja/medijacije u Crnoj Gori, neophodno je kontinuirano ulaganje napora svih relevantnih aktera (sudija, državnih tužilaca, advokata, Zaštitnika imovinsko-pravih interesa i drugih). Na to ukazuju i Akcioni plan za Poglavlje 23, kao i Strategija reforme pravosuđa kojima se potvrđuje važnost unaprjeđenja uslova neophodnih za primjenu posredovanja/medijacije i drugih alternativnih načina rješavanja sporova.

Može se reći da je u Crnoj Gori primjena medijacije kao jednog od alternativnih načina rješavanja sporova dala određene rezultate, ali da zahtijeva daljni stalni razvoj i unaprjeđenje, kao i praćenje primjene s obzirom na to da pravosudni ograni u dovoljnoj mjeri ne koriste mogućnosti da stranke upute na alternativne načine rješavanja sporova i da javnost nije u dovoljnoj mjeri upoznata sa prednostima ovog instituta, kao i da nedostaje adekvatna podrška sudstva i Advokatske komore. Naročito bi bilo mjesto afirmisanju posredovanje/medijacije u sudskim predmetima u kojima je tužena država Crna Gora čime bi se izbjegli nepotrebni sudski troškovi. Imajući u vidu sve prednosti alternativnih načina rješavanja sporova u sprovođenju planiranih aktivnosti neophodna je saradnja

pravosudnih organa, advokata, međunarodnih i nevladinih organizacija, državnih organa i privrednih subjekata.

Međunarodni zakonodavni okvir

Najvažniji međunarodni standardi posredovanja i drugih alternativnih načina rješavanja sporova sadržani su u relevantnim pravnim dokumentima Evropske unije, Savjeta Evrope i Ujedinjenih nacija.

U okviru Evropske unije poseban značaj imaju direktive kojima se uređuje primjena medijacije u građanskim i privrednim stvarima, kao i primjena alternativnih načina rješavanja potrošačkih sporova.

*Direktiva 2008/52/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća o određenim aspektima medijacije u građanskim i privrednim stvarima*¹¹ je prvi obavezujući dokument Evropske unije koji uređuje medijaciju kao samostalni pravni institut. Cilj Direktive je da promoviše mirno rješavanje sporova i da podstakne primjenu medijacije kao jednog od vansudskih postupaka kojim se unaprijeđuje pristup pravosuđu. Direktiva treba da ukloni prepreke u pravnom uređenju koje bi stranke odvrćale od medijacije, zbog čega je u članu 8 posebno naglašeno da se njene odredbe mogu primjenjivati za rješavanje kako prekograničnih sporova, tako i sporova koji nastaju unutar država članica. Direktiva se odnosi na sve građanske (porodične, radne i druge sporove), kao i privredne sporove u kojima stranke autonomno raspolažu svojim zahtjevima i o kojima mogu postići poravnanje. Posebno je naglašeno da medijacija pruža mogućnost ekonomičnog i brzog vansudskog rješavanja sporova u građanskim i privrednim stvarima kao postupak koji je prilagođen potrebama strana u sporu. U uvodnim napomenama ističe se i važnost uspostavljanja uravnoteženog odnosa između medijacije i sudskog postupka. To znači da stranke koje su se odlučile za medijaciju ne gube prava koja imaju u sudskom postupku (na primjer zbog isteka rokova zastarjelosti ili nemogućnosti izvršenja sporazuma iz medijacije).

Direktiva posebno ističe da medijaciju ne bi trebalo smatrati slabijom alternativom sudskom postupku samo zato što ispunjenje sporazuma postignutih u medijaciji zavisi od dobre volje strana. Stoga, Direktiva upućuje da je potrebno da države članice obezbijede jednostavne mehanizme kako bi se stranama

¹¹ OJ L 136/3, 24.5.2008.

potpisnicama sporazuma iz medijacije garantovala izvršnost sadržine sporazuma. Shodno tome, države bi morale strankama osigurati da sadržaj njihovog sporazuma bude izvršan, što dalje znači da priznavanje svojstva izvršne isprave sporazumu iz medijacije u jednoj državi članici obavezuje i drugu državu članicu u skladu sa Uredbom 44/2001/ES o nadležnosti i priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i privrednim stvarima, kao i Uredbom 2201/2003/ES o nadležnosti i priznavanju, te izvršenju sudskih odluka u statusnim sporovima i u sporovima u vezi roditeljske odgovornosti.

Direktiva ukazuje da se medijacija ne bi trebalo primjenjivati na prava i obaveze o kojima stranke ne mogu slobodno same odlučivati, u skladu sa odgovarajućim mjerodavnim pravom i izričito isključuje primjenu medijacije u sporovima koji se odnose na javni interes, odnosno na upravni postupak u kome nije moguće postići poravnanje između stranaka, shodno zakonu kojim se ovakav postupak uređuje. Takođe, ovom Direktivom nisu obuhvaćeni postupci između učinioa krivičnog djela i oštećenog. U cilju zaštite stranaka u slučaju nepostizanja sporazuma u postupku medijacije Direktiva propisuje načelo povjerljivosti po kome medijatori i stranke koje su uključene u postupak medijacije, ne moraju osim ako se ne dogovore drukčije, svjedočiti u sudskim postupcima o informacijama koje su u vezi sa postupkom medijacije osim kada je to potrebno zbog važnih razloga javnog poretka države članice, radi zaštite interesa djece ili spriječavanja nanošenja štete fizičkom ili psihičkom integritetu osobe.

Na osnovu odredbi Direktive, države članice su u obavezi da svojim unutrašnjim propisima predvide odgovarajuće mehanizme za kontrolu kvaliteta rada medijatora, da regulišu način upućivanja sporova na medijaciju kao i da osiguraju izvršavanje obaveza stranaka koje proističu iz sporazuma postignutih u postupku medijacije. Time su države članice obavezane da usklade svoja zakonodavstva i preduzmu mjere u cilju podsticanja što šire primjene medijacije kao alternativnog načina rješavanja sporova.

Direktiva 2013/11/EU Evropskog parlamenta i Vijeća o alternativnom rješavanju potrošačkih sporova i izmjeni Uredbe (EZ) br. 2006/2004 i Direktiva

2009/22/EZ (*Direktiva o alternativnom rješavanju potrošačkih sporova*)¹², usvojena je sa ciljem obezbjeđivanja visokog nivoa zaštite potrošača, a primjenjuje se na domaće i prekogranične potrošačke sporove u vezi sa ugovorima o prodaji ili o uslugama, uključujući online i offline transakcije u svim privrednim sektorima.

Direktiva se odnosi na sporove koji nastaju povodom pritužbi koje potrošači podnose protiv trgovaca, a ne primjenjuje se na pritužbe koje podnose trgovci protiv potrošača ili na sporove između samih trgovaca, što ne ograničava države članice da nacionalnim propisima urede postupke za vansudsko rješavanje takvih sporova. Direktiva se isto tako ne odnosi na neprivredne usluge od opšteg interesa koje bez ikakve naknade obavlja država odnosno koje se obavljaju u ime države kao i na određene zdravstvene usluge.

U smislu ove direktive potrošač je fizičko lice koje djeluje izvan svoje trgovačke, poslovne, privredne ili profesionalne djelatnosti. Kada su u pitanju subjekti za ARS, Direktiva daje mogućnost da subjekat za ARS samo povezuje stranke radi omogućavanja sporazumnog rješavanja spora, kao i da predlaže ili nameće rješenje spora. Fizička lica, nadležna za rješavanje spora, moraju biti zaposlena kod subjekta za ARS ili dobijati određenu vrstu naknade, koja ne smije biti plaćena od strane trgovca. U cilju izgradnje povjerenja u alternativne načine rješavanja sporova zahtijeva se da fizička lica koja u okviru subjekata za ARS sprovode postupke alternativnog rješavanja sporova imaju odgovarajuće stručno znanje, uključujući opšta znanja o pravnim pitanjima kako bi mogla razumjeti pravne implikacije spora, mada nije obavezno da ova lica budu pravnici. U svakom slučaju nacionalno zakonodavstvo mora omogućavati postojećim subjektima za ARS, koji ispunjavaju uslove, da vode postupke alternativnog rješavanja potrošačkih sporova, ali i omogućavati imenovanje novih subjekata za ARS.

U vezi sa Direktivom o alternativnom rješavanju potrošačkih sporova, usvojena je i *Uredba br. 524/2013 Evropskog parlamenta i Vijeća o online rješavanju potrošačkih sporova*¹³ kojom se predviđa uspostavljanje online platforme FIN-NET koja potrošačima i trgovcima nudi jedinstvenu tačku ulaza za vansudsko rješavanje sporova online, a putem subjekata za ARS koji su povezani sa platformom i pružaju

¹² OJ L 165/63, 18.6.2013.

¹³ OJ L 165/1, 18.6.2016.

različite usluge alternativnog rješavanja sporova. Svaka država članica trebalo bi da odredi tijelo koje bi bilo nadležno za kontrolu rada subjekata za ARS, a Komisija i nadležna tijela država članica bi ažurirala i objavljivala popis subjekata za ARS koji ispunjavaju uslove predviđene Direktivom.

Evropska komisija izradila je 2004. godine i model etičkog kodeksa pod nazivom *Evropski kodeks ponašanja za medijatore*, koji utvrđuje osnovne etičke standarde postupanja medijatora u različitim vrstama sporova. Ujedno, Direktiva 2013/11/EU o alternativnom rješavanju potrošačkih sporova svakom subjektu za ARS utvrđuje obavezu da ima prihvaćen i objavljen etički kodeks.

Savjet Evrope u nekoliko svojih preporuka ukazuje na značaj primjene medijacije i drugih alternativnih načina rješavanja sporova, pružajući posebne smjernice za njihovu primjenu u porodičnim, krivičnim, upravnim i građanskim stvarima.

Prepoznajući posebne karakteristike porodičnih sporova koji se uobičajeno vezuju za trajne i međusobno zavisne odnose koji nastaju u kontekstu snažnih emocija, a čiji negativni efekti utiču na sve članove porodice, a posebno na djecu, *Preporuka REC (98) 1 o porodičnoj medijaciji* podržava primjenu medijacije u porodičnim stvarima radi unaprjeđenja komunikacije između članova porodice, ublažavanja konflikta i očuvanja kontinuiteta ličnih kontakata između roditelja i djece, kao i smanjivanja socijalnih i ekonomskih troškova rastave i razvoda za same stranke i za državu. Stoga, države treba da uspostave autonomiju medijacije i mogućnost da se ona odvija prije, za vrijeme ili poslije sudskog ili drugog postupka pravne zaštite.

Preporuka naglašava princip dobrovoljnosti ukazujući da porodična medijacija ne treba, u načelu da bude obavezna, a da države treba da obezbijede da se postupak medijacije zasniva na načelu povjerljivosti, privatnosti, ravnopravnosti strana, uz garanciju neutralnosti i nepristrasnosti medijatora koji je dužan da posebno vodi računa o najboljim interesima djeteta. Preporuka podsjeća da medijatori koji postupaju u porodičnim stvarima treba da obrate posebnu pažnju na pojavu nasilja u prošlosti i da li se ono može ubuduće pojaviti među strankama, na efekat koji to može imati na pregovaračke pozicije stranaka, te da medijatori moraju razmotriti da li je u takvim okolnostima medijacija odgovarajući postupak. Posebno

je naglašeno da medijator može tokom postupka medijacije da daje pravna obavještenja, ali da ne smije da daje pravne savjete. U odgovarajućim slučajevima, medijator je dužan da obavijesti stranke o mogućnosti da se tokom postupka medijacije savjetuju sa advokatom ili drugim odgovarajućim stručnjakom. U vezi sa sporazumima postignutim u porodičnoj medijaciji, države treba da obezbijede da sporazume potvrdi sud ili drugi nadležni organ kada to stranke zatraže, kao i da utvrde mehanizme za izvršenje tako potvrđenih sporazuma.

Države treba da promovišu razvoj porodične medijacije, posebno putem informativnih programa za javnost kojima bi se omogućilo bolje razumijevanje ovog načina sporazumnog rješavanja sporova. Države su slobodne da uspostave i posebne metode pružanja odgovarajućih informacija o medijaciji kao alternativnom postupku rješavanja porodičnih sporova u pojedinim slučajevima, na primjer tako što će učiniti obaveznim susret stranaka sa medijatorom kako bi se blagovremeno omogućilo strankama da razmotre mogućnost rješavanja spora putem medijacije.

Preporuka REC (99) 19 o medijaciji u krivičnim stvarima upućuje države članice na korisnost primjene postupka medijacije u cilju omogućavanja većeg učešća žrtve i učinioca krivičnog djela, kao i drugih potencijalno oštećenih strana kao stranaka u krivičnom postupku. Kao takav, postupak medijacije može da doprinese ublažavanju posljedica viktimizacije i da omogući žrtvi da komunicira sa učinioцем i dobije izvinjenje i reparaciju. Ujedno, kroz podsticanje osjećaja odgovornosti učinioca i pružanja praktične prilike za odštetu, medijacija može pomoći njegovu reintegraciju i rehabilitaciju.

Primjena medijacije u krivičnim stvarima treba da bude regulisana zakonom, posebno u pogledu uslova pod kojima se predmeti upućuju na medijaciju i pravila vođenja predmeta nakon sprovedenog postupka. Preporuka naglašava da odluka o upućivanju krivičnog predmeta u postupak medijacije kao i procjena ishoda postupka medijacije treba da bude isključivo u nadležnosti institucija krivične pravde, a u okviru postupka medijacije je potrebno obezbijediti osnovne proceduralne mjere zaštite odnosno stranke treba da imaju pravo na pravnu pomoć, a maloljetna lica i pravo na pomoć roditelja. Posebna pravila i mjere zaštite za maloljetnike u sudskim postupcima treba primijeniti i na njihovo učešće u medijaciji u krivičnim stvarima.

Preporuka ukazuje da medijacija u krivičnim stvarima treba da bude dostupna u svim fazama razvoja krivičnog postupka, s tim da se sprovodi samo u slučajevima u kojima stranke dobrovoljno pristaju na učešće u medijaciji. S tim u vezi, prije davanja saglasnosti za postupak medijacije stranke treba da budu potpuno informisane o svojim pravima, prirodi postupka medijacije i mogućim posljedicama njihove odluke. Radi sprječavanja sekundarne viktimizacije, obje strane u postupku bi trebalo da priznaju osnovne činjenice u vezi sa predmetom kao osnovu za postupak medijacije, s tim da učešće u medijaciji ne bi trebalo koristiti kao dokaz priznanja krivice u pravnim postupcima koji slijede nakon toga. Odluku o upućivanju predmeta na medijaciju treba da prati razuman vremenski rok u kojem nadležne institucije krivične pravde treba obavijestiti o statusu postupka medijacije. Kada se predmet vrati institucijama krivične pravde bez postignutog sporazuma stranaka ili nakon što stranke nijesu uspjele provesti takav sporazum, odluku o tome kako nastaviti proces treba donijeti bez odlaganja.

U pogledu primjene medijacije u krivičnim stvarima preporučuje se državama članicama da razviju standarde postupanja medijatora, uključujući etička pravila, procedure izbora, obuke i ocjene rada medijatora. Obuka medijatora koji postupaju u krivičnim stvarima treba da obezbijedi visok nivo stručnosti, uzimajući u obzir vještine rješavanja konflikata, specifične zahtjeve rada sa žrtvama i počinocima i osnovna znanja o sistemu krivične pravde. Preporuka posebno ističe važnost praćenja efekata primjene medijacije u krivičnim stvarima.

Preporuka REC (2001) 9 o alternativama parničnom postupku između organa uprave i privatnih lica odnosi se na interne revizije, mirenje, medijaciju, dogovoreno poravnanje i arbitražu kao alternativne načine rješavanja sporova koji nastaju u upravnim stvarima. Preporuka posebno ukazuje da pojedini procesi alternativnog rješavanja sporova kao što su mirenje, medijacija i dogovoreno poravnanje mogu djelovati preventivno i spriječiti nastanak spora.

Alternativni načini rješavanja sporova u upravnim stvarima treba da budu generalno dozvoljeni ili bar podržani za određene vrste predmeta, posebno za one koji se tiču pojedinačnih upravnih odluka, ugovora, građanskih dugovanja i uopšte zahtjeva koji se odnose na određenu sumu novca. Strane treba blagovremeno da dobiju odgovarajuće informacije o mogućnostima korišćenja alternativnih metoda i

mora im se obezbijediti postupak zasnovan na principu jednakosti stranaka, uz poštovanje njihovih prava. Države treba da osiguraju sprovođenje sporazuma postignutih u procesima alternativnog rješavanja sporova, a nacionalnim propisima se može predvidjeti i da će korišćenje odgovarajućih alternativnih metoda imati za posljedicu prekid izvršenja određene odluke, automatski ili nakon preduzimanja određenih radnji od strane nadležnog organa.

Preporuka ukazuje da se prednosti primjene alternativnih načina rješavanja sporova u upravnim stvarima vezuju za fleksibilnost ovih postupaka i rješavanje sporova po osnovu pravednosti, a ne samo prema strogim pravnim pravilima. Preporuka posebno ističe da se neki alternativni postupci kao što su interna revizija, mirenje, medijacija i dogovoreno poravnanje, mogu upotrijebiti prije zakonskom predviđenog postupka pri čemu korišćenje ovih metoda može predstavljati preduslov za pokretanje drugog postupka pravne zaštite.

Prepoznajući prednosti primjene medijacije u građanskim stvarima, Komitet ministara Savjeta Evrope, u okviru *Preporuke REC (2002) 10 o medijaciji u građanskim stvarima*, preporučuje državama članicama da omoguće primjenu medijacije u svim za to pogodnim građanskim sporovima, a posebno u privrednim, radnim i potrošačkim sporovima, prije ili nakon pokretanja sudskog postupka. Medijacija se prepoznaje kao naročito koristan postupak u slučajevima kada sudski postupci ne odgovaraju strankama posebno zbog troškova, zbog formalne prirode postupka ili u slučajevima kada postoji potreba za očuvanjem komunikacije i odnosa između stranaka. Države tada treba da obezbijede pristup efikasnim i lako dostupnim postupcima medijacije, ali i da spriječe nepotrebne zastoje i upotrebu medijacije kao taktike za odugovlačenje procesa rješavanja spora. Posebno se naglašava potreba da države razmotre mogućnost besplatne medijacije ili pružanja pravne pomoći za medijaciju, naročito kada interesi stranaka zahtijevaju posebnu zaštitu. Troškovi medijacije treba da budu razumni i srazmjerni značaju pitanja koja se razmatraju kao i obimu posla koji obavlja medijator.

Preporuka posebno ističe važnost načela dobrovoljnosti i povjerljivosti medijacije, ravnopravnosti stranaka, kao i standarda nezavisnosti, nepristrasnosti i neutralnosti medijatora. Postupak medijacije treba da obezbijedi strankama dovoljno vremena za razmatranje svih relevantnih pitanja i mogućih načina

poravnanja. Posebno je naglašena dužnost medijatora da obavijeste stranke o efektima postignutog sporazuma i koracima koje treba preduzeti ako jedna ili obje stranke žele da sporazum koji će imati snagu izvršne isprave.

Preporuka ukazuje na značaj promocije medijacije u opštoj i stručnoj javnosti kao i na važnost uspostavljanja regionalnih ili lokalnih centara u kojima se mogu dobiti informacije o medijaciji. Naglašena je neophodnost da države razmotre primjenu mjera za usvajanje odgovarajućih standarda za obuku, izbor i ocjenu rada medijatora uključujući i medijatore koji se bave rješavanjem sporova s međunarodnim elementom.

Poseban značaj u oblasti alternativnih načina rješavanja sporova imaju i smjernice Komisije Ujedinjenih nacija za međunarodno trgovačko pravo (UNCITRAL) sadržane u *Pravilima UNCITRAL-a o mirenju iz 1980. godine* i *Modelu zakonu o međunarodnom privrednom mirenju iz 2002. godine*. Uprkos činjenici da se navedeni dokumenti UNCITRAL-a primarno odnose na postupke alternativnog rješavanja sporova u međunarodnim trgovačkim stvarima, standardi sadržani u ovim dokumentima predstavljaju međunarodne standarde dobre prakse koji su mnogim državama članicama poslužili kao osnov za izradu adekvatnih nacionalnih propisa i kvalitetnu primjenu medijacije i drugih načina alternativnog rješavanja sporova u različitim vrstama spornih odnosa.

Crnogorski zakonodavni okvir

Značajan broj zakonskih i drugih propisa formira pravni osnov za primjenu posredovanja/medijacije u Crnoj Gori. Kreiranje pravnog ambijenta za razvoj posredovanja/medijacije i drugih alternativnih načina rješavanja sporova izraz je namjere da se implementiraju savremeni međunarodni standardi sadržani u dokumentima Ujedinjenih nacija, Savjeta Evrope i Evropske unije, kojima se utvrđuje korpus međunarodnih pravnih načela o ostvarivanju pravde. Prema međunarodnim standarima, pravo na pristup pravdi obuhvata ne samo pravo građana i drugih pravnih subjekata na pristup pravosuđu, već njegov bitan aspekt predstavlja i pravo na pristup posredovanju i drugim alternativnim načinima rješavanja sporova. Kao takvo, ovo pravo posebno je garantovano Univerzalnom deklaracijom o ljudskim pravima, Međunarodnim paktom o građanskim i političkim

pravima i članom 6 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

U cilju ostvarivanja prava građana na pristup pravdi *Strategija reforme pravosuđa* za period 2014.-2018. predviđa efikasnost pravosudnog sistema kao jedno od ključnih načela reforme dok posredovanje/medijaciju prepoznaje kao važan institut koji je u funkciji pravosuđa. Unaprjeđenje alternativnih načina rješavanja sporova predstavlja jednu od mjera za jačanje efikasnosti pravosuđa. *Akcionim planom za poglavlje 23*, posredovanje/medijacija i drugi načini alternativnog rješavanja sporova (sudsko poravnanje, arbitraža) prepoznati su kao jedna od mjera za smanjenje broja zaostalih predmeta, naročito u parničnim stvarima.

*Zakon o posredovanju*¹⁴, kao osnovni zakon koji uređuje primjenu posredovanja, usvojen je 2005. godine, a potom izmijenjen i dopunjen 2012. godine. Prema zakonskoj definiciji posredovanjem/medijacijom se smatra svaki postupak u kojem stranke uz pomoć jednog ili više posrednika/medijatora pokušavaju da riješe spor. Prateći međunarodne standarde u ovoj oblasti Zakon kao osnovna načela posredovanja/medijacije proklamuje dobrovoljnost, jednakost stranaka, povjerljivost, isključenje javnosti kao i nezavisnost i nepristrasnost u postupanju posrednika/medijatora.

Zakon uređuje postupak posredovanja/medijacije u građanskopravnim sporovima, uključujući sporove iz porodičnih, privrednih, radnih i drugih imovinskopravnih odnosa fizičkih i pravnih lica. Zakon sadrži i odredbe od značaja za međunarodno posredovanje/medijaciju i posredovanje/medijaciju u prekograničnim sporovima, što je u skladu sa Preporukom REC (2002) 10 o medijaciji u građanskim stvarima, kojom se državama sugerije da unaprijede mehanizme primjene medijacije u sporovima sa stranim elementom, i sa Direktivom 2008/52/EC o određenim aspektima medijacije u građanskim i privrednim stvarima. Posredovanje/medijacija se može sprovoditi prije ili nakon pokretanja sudskog postupka u bilo kojoj fazi postupka pred sudom. Sud je dužan da uputi stranke na sastanak sa posrednikom/medijatorom koji će se održati prije zakazivanja pripremnog ročišta ili prvog ročišta za glavnu raspravu u svim slučajevima kada

¹⁴ „Sl. list Republike Crne Gore“, br. 30/2005 i „Sl. list Crne Gore“, br. 29/2012.

ocijeni da je to u najboljem interesu djeteta o čijim pravima i interesima odlučuje; kad je započela parnica u imovinskopравnim sporovima u kojima se zahtijeva ispunjenje obaveze na činidbu, i to: u sporovima u kojima je tužena Crna Gora, sporovima male vrijednosti, privrednim sporovima, sporovima u kojima se na jednoj strani pojavljuje više od pet stranaka, sporovima za podjelu imovine supružnika kao i u drugim slučajevima kada je to predviđeno posebnim zakonom. Takva pravna podrška primjeni posredovanja/medijacije u svim fazama razvoja spora, pa i u postupku izvršenja, posebno je važna kada se ima u vidu problem velikog broj neizvršenih presuda kao i dugo trajanje postupaka izvršenja, na što ukazuje i Strategija reforme pravosuđa za period 2014.-2018.

Zakonom o posredovanju utvrđeni su uslovi za bavljenje posredovanjem/medijacijom, postupak izdavanja licence za rad posrednika/medijatora pravila o određivanju posrednika/medijatora kao i pojedina prava, dužnosti i odgovornost posrednika/medijatora. Zakon definiše posrednika/medijatora kao lice, koje na osnovu sporazuma stranaka, posreduje u sporu između stranaka, u skladu sa zakonom utvrđenim načelima posredovanja/medijacije. Licencu za posredovanje/medijaciju izdaje Ministarstvo pravde, na osnovu obrazloženog predloga za izdavanje licence koji Centar za posredovanje podnosi Ministarstvu. Registar posrednika/medijatora vodi Ministarstvo pravde koje dostavlja sudovima i državnim tužilaštvima spisak posrednika/medijatora za posredovanje/medijaciju u građanskim i krivičnim stvarima.

Zakon o posredovanju reguliše i status Centra za posredovanje, u čijoj je nadležnosti obavljanje niza stručnih i administrativnih poslova od značaja za posredovanje/medijaciju. Izmjenama i dopunama Zakona o posredovanju iz 2012. godine, Centar je stekao status posebne organizacije sa svojstvom pravnog lica čiji je osnivač Vlada Crne Gore, a čiji rad nadzire Ministarstvo pravde. Zakonom su Centru za posredovanje povjerena određena javna ovlašćenja između ostalog da: zastupa i štiti interese posrednika/medijatora, obezbjeđuje uslove i pruža pomoć za sprovođenje postupaka posredovanja, sprovodi obuke za posrednik/medijatore, priprema stručne priručnike i druge publikacije iz oblasti posredovanja, organizuje stručne i naučne skupove iz oblasti posredovanja, informiše stručnu i širu javnost o

posredovanju, vodi evidenciju o postupcima posredovanja, izdaje uvjerenja o završenoj obuci i vodi evidenciju o izdatim uvjerenjima, utvrđuje iznos naknade za izdavanje uvjerenja, donosi Etički kodeks za posrednik/medijatore i stara se o njegovoj primjeni i obavlja druge poslove određene zakonom. Centar je dužan da svake godine podnosi Ministarstvu izvještaj o radu, koji sadrži podatke o sprovednim postupcima posredovanja, opštu ocjenu rada posrednika/medijatora i ocjenu stanja i predlog mjera za unapređenje posredovanja.

Etički kodeks medijatora Crne Gore usvojen je po ugledu na Evropski kodeks postupanja medijatora (*The European Code of Conduct for Mediators*). Zakonom o posredovanju je navedeno da se Centar za posredovanje stara o primjeni Etičkog kodeksa (čl. 11b. tač. 11), ali nije detaljnije uređeno postupanje po eventualnim pritužbama na rad posrednika/medijatora pa u tom dijelu postoji pravna praznina.

Do danas je usvojen i niz posebnih zakonskih propisa kojima se uređuje primjena posredovanja/medijacije u pojedinim vrstama spornih odnosa.

*Zakon o parničnom postupku*¹⁵ predstavljao je prvi propis kojim je još 2004. godine bila podržava primjena posredovanja/medijacije u parničnim predmetima. Ovim zakonom nalaže se sudu da stranke uputi na postupak posredovanja povodom svakog spora za koji sud procijeni da bi se mogao uspješno riješiti posredovanjem/medijacijom (čl. 329). Rješavanje spora putem posredovanja/medijacije zakonom je omogućeno kako u prvostepenom sudskom postupku tako i u postupku po žalbi.

*Porodični zakon*¹⁶ predviđa mogućnost primjene posredovanja u slučajevima poremećenih porodičnih odnosa radi rješavanja porodičnih sporova, kao i zaštite prava i interesa djeteta i ostalih članova porodice (čl. 14). Zakon posebno obavezuje sud da, kada je to moguće, u svim porodičnim sporovima nastoji da se stranke sporazumiju. Tako je sud dužan da uputi stranke na posredovanje/medijaciju u sporovima za razvod braka po tužbi jednog od supružnika, kao i u sporovima u vezi sa poništenjem braka, osim u slučajevima kad postoje okolnosti koje ukazuju na postojanje bilo kojeg oblika nasilja u porodici (čl. 316a, 326-335). Postupak posredovanja u sporovima po tužbi za razvod braka ima

¹⁵ „Sl. list Republike Crne Gore“, br. 22/2004, 28/2005 – odluka US, i 76/2006 i „Sl. list Crne Gore“, br. 47/2015 – dr. zakon i 48/2015.

¹⁶ „Sl. list Republike Crne Gore“ br. 1/2007 i „Sl. list Crne Gore“, br. 53/2016.

za svoj primarni cilj pokušaj mirenja supružnika, a u slučajevima kada to nije moguće posredovanje/medijacija se sprovodi radi postizanja sporazuma o vršenju roditeljskog prava i sporazuma o podjeli zajedničke imovine. U skladu sa načelom dobrovoljnosti supružnicima je omogućeno da saglasno odrede posrednika/medijatora, a kada se oni o tome ne mogu sporazumijeti posrednika/medijatora određuje sud. Sporazum supružnika o podjeli zajedničke imovine unosi se u izreku presude o razvodu braka. Sporazum supružnika o vršenju roditeljskog prava unosi se u izreku presude o razvodu braka ako sud procijeni da je taj sporazum u najboljem interesu djeteta. Zakonom su ustanovljeni i posebni rokovi za okončanje postupka posredovanja.

Sud može uputiti roditelje na posredovanje/medijaciju i u drugim postupcima u vezi sa porodičnim odnosima ako ocijeni da je to u najboljem interesu djeteta. (čl. 316a). Mogućnost primjene posredovanja izričito je zakonom propisana u sporovima koji nastaju u vezi sa ostvarivanjem prava djeteta da održava lične odnose sa srodnicima i drugim licima sa kojima ga vezuje posebna bliskost (čl. 63b). U ovim slučajevima zakon upućuje na važnost primjene posredovanja prije pokretanja sudskog postupka radi rješavanja nastalih sporova i postizanja sporazuma o načinu održavanja ličnih odnosa djeteta sa licima sa kojima ga vezuje posebna bliskost. Primjena posredovanja u porodičnim sporovima dodatno je uređena odredbama Zakona o posredovanju kojima se posebno naglašava mogućnost primjene posredovanja u sporovima iz odnosa roditelja i djece, sporovima o izdržavanju, kao i dužnost posrednika/medijatora da u ovim sporovima vodi računa o najboljem interesu djeteta (čl. 41-49).

Primjenu posredovanja u vezi sa porodičnim stvarima podržava i *Zakon o socijalnoj i dječjoj zaštiti*¹⁷ kojim je medijacija predviđena kao savjetodavno-terapijska i socijalno-edukativna usluga u sistemu socijalne zaštite (čl. 63).

*Zakon o stečaju*¹⁸ predviđa primjenu posredovanja u cilju rješavanja sporova koji nastaju povodom spornih potraživanja u slučajevima stečaja. Prema odredbama ovog zakona nakon prihvatanja prijedloga za pokretanje stečajnog postupka, a prije donošenja rješenja o otvaranju stečajnog postupka, sud može

¹⁷ „Sl. list Crne Gore“, br. 27/2013, 1/2015, 42/2015, 47/2015, 56/2016, 66/2016, 1/2017 i 31/2017 – odluka US.

¹⁸ „Sl. list Crne Gore“, br. 1/2011.

uputiti predlagača na postupak posredovanja/medijacije. Rješavanje spornog odnosa putem posredovanja/medijacije mogu predložiti i povjerioci osporenog potraživanja kao i stečajni upravnik.

*Zakon o sporazumnom finansijskom restrukturiranju dugova prema finansijskim institucijama*¹⁹ uveo je sporazumno finansijsko restrukturiranje dugova kao alternativu za ponovno uređivanje dužničko-povjerilačkih odnosa između pravnih lica, preduzetnika i fizičkih lica kao korisnika hipotekarnog kredita, kao i finansijskih institucija i drugih povjerilaca. Sporazumno finansijsko restrukturiranje ostvaruje se putem posredovanja koje se sporovodi na osnovu sporazuma povjerioca i dužnika, a u cilju zaključenja ugovora o finansijskom restrukturiranju. Postupak posredovanja se pokreće podnošenjem zahtjeva Centru za posredovanje koji dalje postupa u skladu sa odredbama ovog zakona kao i odredbama Zakona o posredovanju. Posredovanje/medijacija u ovim slučajevima ima za cilj da omogući oporavak dužnika odnosno korisnika hipotekarnog kredita putem restrukturiranja duga da očuva stabilnost finansijskog sistema i obezbjedi pristup novim sredstvima finansiranja radi stimulisanja ekonomskog oporavka i rasta.

Primjena alternativnih načina rješavanja sporova podržana je i propisima radnog prava u pogledu rješavanja sporova nastalih na radu ili u vezi sa radom na osnovu *Zakona o mirnom rješavanju radnih sporova*²⁰. Ovim zakonom uređuju se mirenje i arbitraža kao načini mirnog rješavanja kolektivnih i individualnih radnih sporova. Postupak mirenja sprovodi se u kolektivnim radnim sporovima, dok je za mirno rješavanje individualnih radnih sporova predviđen postupak arbitraže. Stručne poslove koji se odnose na mirno rješavanje radnih sporova obavlja Agencija za mirno rješavanje radnih sporova, kao posebna organizacija sa svojstvom pravnog lica, čiji je osnivač Vlada Crne Gore.

Posredovanje/medijacija u vezi sa krivičnim postupcima uređeno je Zakonikom o krivičnom postupku kao i Zakonom o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku.

¹⁹ „Sl. list Crne Gore”, br. 20/2015.

²⁰ “Sl. list Crne Gore”, br. 16/2007 i 53/2011.

*Zakonik o krivičnom postupku*²¹ predviđa mogućnost primjene posredovanja/medijacije povodom donošenja odluke o imovinskopравnom zahtjevu (čl. 239), kao i u pogledu odlaganja krivičnog gonjenja (čl. 272). Zakonik propisuje da sud može, bez obzira na vrstu odluke koju je donio, u toku krivičnog postupka ili po njegovom okončanju, uputiti oštećenog odnosno lice koje je podnijelo imovinskopравni zahtjev i okrivljenog da pokušaju da svoj sporni odnos riješe u postupku posredovanja u skladu sa zakonom kojim se uređuju pravila postupka posredovanja. U slučajevima u kojima je predviđena mogućnost primjene instituta odlaganja krivičnog gonjenja, Državni tužilac može sprovesti postupak posredovanja između oštećenog i osumnjičenog uz pomoć posebno obučених lica – posrednika/medijatora, u cilju postizanja sporazuma odnosno pribavljanja saglasnosti oštećenog o ispunjenju jedne ili više zakonom predviđenih obaveza od strane osumnjičenog lica (otklanjanje štetnih posljedica nastalih izvršenjem krivičnog djela, ili naknada pričinjene štete; izvršenje dospjele obaveze izdržavanja, odnosno druge obaveze utvrđene pravosnažnom sudskom odlukom; isplata određenog novčanog iznosa u korist humanitarne organizacije, fonda ili javne ustanove; obavljanje određenog društveno korisnog ili humanitarnog rada).

Prema *Zakonu o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku*²², sprovođenje postupka posredovanja vezuje se za primjenu vaspitnog naloga poravnanje s oštećenim (čl. 105-106). Postupak posredovanja ima za cilj postizanje sporazuma između oštećenog i maloljetnog učinioca krivičnog djela kako bi se izvinjenjem, radom, naknadom štete ili na drugi način otklonile štetne posljedice krivičnog djela. Posredovanje/medijacija sprovodi posebno obučeni posrednik/medijator na osnovu rješenja Državnog tužioca za maloljetnike. Maloljetnik i oštećeni sporazumno određuju posrednika/medijatora, a ukoliko se ne mogu sporazumjeti, posrednika/medijatora će odrediti Državni tužilac za maloljetnike sa spiska posrednika/medijatora. Postupak posredovanja može trajati najduže 30 dana od dana donošenja rješenja o upućivanju na posredovanje/medijaciju. Postupak posredovanja/medijacije se okončava zaključivanjem sporazuma između maloljetnika i oštećenog, kojim se određuje

²¹ „Sl. list Crne Gore“, br. 57/2009, 49/2010, 47/2014 – odluka US, 2/2015 – odluka US, 35/2015 i 58/2015 – dr. zakon.

²² „Sl. list Crne Gore“, br. 64/2011.

obaveza maloljetnika da se izvini oštećenom ili da radom ili na drugi pogodan način naknadi štetu oštećenom, što svojim potpisom potvrđuju posrednik/medijator, oštećeni, maloljetnik i zakonski zastupnik maloljetnika. Na osnovu sporazuma postignutog u postupku posredovanja, Državni tužilac za maloljetnike donosi rješenje o primjeni vaspitnog naloga poravnanja sa oštećenim.

U slučajevima izvršenja krivičnog djela za koje se goni po privatnoj tužbi zakon takođe predviđa da policajac za maloljetnike, uz saglasnost Državnog tužioca za maloljetnike, upoznaje maloljetnika i oštećenog sa mogućnošću poravnanja i uz njihovu saglasnost postupak poravnanja povjerava posredniku/medijatoru. Postupak poravnanja sprovodi se u skladu sa odredbama ovog zakona o primjeni vaspitnog naloga poravnanje sa oštećenim (čl. 68).

Budući da posredovanje/medijacija i drugi alternativni načini rješavanja sporova predstavljaju jedan od bitnih aspekata prava na pristup pravdi te da njihova dostupnost doprinosi kvalitetnijem ostvarivanju i zaštiti prava građana, *Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći*²³ predviđa posredovanje/medijaciju kao jedan od vidova ostvarivanja prava na pravnu pomoć. Lice koje ostvaruje pravo na besplatnu pravnu pomoć u skladu sa ovim zakonom uputiće se na postupak posredovanja ili neki drugi oblik vansudskog rješavanja spora ako za to postoje odgovarajući pravni uslovi i ako se podnosilac zahtjeva sa tim saglasi (čl. 4).

III OPERATIVNI CILJEVI SA PRATEĆIM INDIKATORIMA UČINKA

STRATEŠKI CILJ:

Unaprijeđena primjena posredovanja/medijacije i drugih alternativnih načina rješavanja sporova kao efikasnog, finansijski isplativog, održivog i dostupnog načina rješavanja sporova kojim se obezbjeđuje efikasna i pravovremena zaštite građana i pravnih subjekata, efikasanost pravosuđa, poboljšanje pristupa pravdi i pravna sigurnost građana.

OPERATIVNI CILJEVI

1. Unaprijediti zakonodavni okvir i dalji razvoj medijacije (posredovanja) i drugih načina alternativnog rješavanja sporova (ARS) u skladu sa međunarodnim standardima

²³ „Službeni list Crne Gore“, br. 20/2011.

Identifikovani nedostaci

Relevantni međunarodni standardi u oblasti alternativnog rješavanja sporova predstavljaju osnovne smjernice na putu uspostavljanja kvalitetnog sistema usluga alternativnog rješavanja sporova i nalažu novine u postojećim propisima radi obezbjeđivanja pravnog osnova za razvoj visokokvalitetnog sistema alternativnog rješavanja sporova prepoznavanjem posredovanja/medijacije, ali i rane neutralne evaluacije i drugih alternativnih procesa koji mogu služiti građanima. Prvi korak ka tom cilju podrazumjeva bi usvajanje novog zakona kojim bi se uredila primjena alternativnog rješavanja sporova u svim za to pogodnim oblastima, prije svega u skladu sa standardima sadržanim u direktivama Evropske unije i drugim relevantnim međunarodnim dokumentima čime bi se dao važan doprinos lakšem sprovođenju procesa reformi i pridruživanja Evropskoj uniji. Paralelno sa usvajanjem i harmonizacijom relevantnih propisa dalji razvoj alternativnih načina rješavanja sporova zahtjeva i otklanjanje drugih nedostataka koji su prethodnih godina u praksi identifikovani kao prepreka, usljed nedovoljne podrške primjeni posredovanja i drugih procesa alternativnog rješavanja sporova od strane relevantnih državnih i drugih aktera. Konačno, u cilju obezbjeđivanja daljeg razvoja alternativnih načina rješavanja sporova, potrebno je obezbijediti adekvatne finansijske podsticaje za posrednike s obzirom da je uloga posrednika veoma zahtjevana, a propisane naknade sasvim sigurno doprinose njihovoj pasivnosti u pogledu bavljenja posredovanjem.

Ključne obaveze:

- 1.1. Donijeti Zakon o alternativnom rješavanju sporova i podzakonske propise
- 1.2. Unaprijediti i harmonizovati druge relevantne propise s pravnim tekovinama EU
- 1.3. Podsticati i pratiti primjenu posredovanja/medijacije i drugih alternativnih načina rješavanja sporova, posebno građanskih, privrednih, radnih, potrošačkih i sporova u kojima je tužena Država.
- 1.4. Obezbijediti preduslove za primjenu instituta rane neutralne procjene spora
- 1.5. Obezbijediti veću podršku primjeni medijacije i drugim alternativnim načinima rješavanja sporova od strane nosilaca pravosudnih funkcija, zaštitnika imovinskopravnih interesa CG i advokata
- 1.6. Obezbijediti adekvatne finansijske podsticaje za primjenu posredovanja i drugih alternativnih načina rješavanja sporova.

Indikatori učinka:

Indikator učinka	Početno stanje	Krajnje stanje
1. Donijet Zakon o ARS-u sa podzakonskim	Zakon o posredovanju	Zakon o ARS-u sa podzakonskim propisima

propisima		
2. Povećan broj predmeta upućenih na posredovanje	U 2018 godine 1500 predmeta	35% više
3. Povećan broj sporova rješavanih pred Centrom za posredovanje za 10%	U 2018 godine 500 predmeta	35% više
4. Obezbjedeći preduslovi za primjenu novog instituta rane neutralne procjene spora.	Institut rane neutralne procjene spora nije razvijen	Obezbjedeći preduslovi za primjenu instituta RNPS-licencirani rani neutralni procjenjivači spora i pravila primjene
5. Formiran Savjet za alternativno rješavanje sporova za podsticanje daljeg razvoja i primjene medijacije i drugih alternativnih načina rješavanja sporova	Savjet ne postoji	Formiran Savjet alternativno rješavanje sporova za podsticanje daljeg razvoja i primjene medijacije i drugih alternativnih načina rješavanja sporova
6. Donešena nova Uredba o nagradama i naknadama posrednika	Uredba postoji	Donošenje nove Uredbe od strane Vlade Crne Gore
7. Uspostavljena elektronska baza podataka	Elektronska baza podataka ne postoji	Uspostavljena baza podataka

2. Unaprijeđeni kapaciteti Centra za posredovanje i njegovo prerastanje u Centar za alternativno rješavanje sporova

Identifikovani nedostaci

Kako bi se dodatno podstakla primjena posredovanja/medijacije, razvili novi alternativni načini rješavanja sporova i osiguralo poštovanje standarda kvaliteta u sprovođenju ovih procesa koje nalažu međunarodni standardi, potrebno je stvoriti osnove za jedinstveni organizacijski pristup koji pretpostavlja proširenje nadležnosti postojećeg Centra za posredovanje na sve načine alternativnog rješavanja sporova i zahtjeva njegovo prerastanje u Centar za alternativno rješavanje sporova. Ujedno, takvo proširenje nadležnosti Centra nužno bi zahtjevalo i unaprjeđenje njegovih administrativnih i tehničkih kapaciteta kao i postojećih ljudskih resursa.

Ključne obaveze:

- 2.1. Transformisati Centar za posredovanje u Centar za ARS
- 2.2. Jačati ljudske, administrativne i tehničke kapacitete Centra

Indikatori učinka:

Indikator učinka	Početno stanje	Krajnje stanje
1. Centar za posredovanje	Centar za	Centar za ASR

transformisan u Centar za ARS	posredovanje	
2. Donešen novi Etički kodeks medijatora	Etički kodeks medijatora iz 2008.godine	Novi Etički kodeks medijatora usklađen sa međunarodnim standardima
3.Povećan broj zaposlenih u Centru za ARS	U Centru za posredovanje zapošljene 4 osobe	100% više

3. Ojačane stručne kompetencije posrednika/medijatora

Identifikovani nedostaci

Kako bi se u praksi obezbijedio odgovarajući kvalitet procesa alternativnog rješavanja sporova, neophodno je da se pored sistema licenciranja osiguraju i preduslovi za permanentno unaprjeđenje medijatorske prakse i postupanja drugih lica ovlašćenih za sprovođenje alternativnih procesa rješavanja sporova. Od posebnog značaja je utvrđivanje jasnih i stručno utemeljenih standarda za praćenje i ocjenu kvaliteta rada posrednika i drugih lica koja sprovode postupke alternativnog rješavanja sporova, kojim bi se obezbjedilo i blagovremeno reagovanje u slučajevima zloupotreba i postupanja suprotnih propisanim standardima rada.

Ključne mjere:

- 3.1. Unaprijediti sistem obuke i stalnog stručnog usavršavanja posrednika/medijatora
- 3.2. Obezbijediti neophodan broj posrednika/medijatora specijalizovanih za određene vrste sporova
- 3.3. Obezbijediti mehanizame za praćenje i ocjenu kvaliteta rada posrednika/medijatora

Indikatori učinka:

Indikator učinka	Početno stanje	Krajnje stanje
1. Razvijena metodologiju za praćenje i ocjenu kvaliteta rada medijatora	Adekvatna i sveobuhvatna metodologija za praćenje i ocjenu kvaliteta rada medijatora ne postoji.	Razvijena adekvatna metodologiju za praćenje i ocjenu kvaliteta rada medijatora
	U 2018 godine organizovane 3 napredne obuke za posrednike u građanskim stvarima, 70	10 naprednih i 5 bazičnih obuka za posrednike u građanskim stvarima, 350 učesnika

2. Povećan nivo stručne kompetencije posrednika/medijatora	učesnika.	
	Održana dva supervizijska/intervizijska sastanka, 25 posrednika	Održano 30 supervizijskih/intervizijskih sastanaka, 450 učesnika/posrednika

4. Unaprijeđena informisanost javnosti o posredovanju i drugim alternativnim načinima rješavanja sporova

Analiza stanja i identifikovani nedostaci

Sva istraživanja u Crnoj Gori, sprovedena do 2016.godine, pokazuju da većina građana još uvijek nije upoznata sa posredovanjem/medijacijom ili nije u stanju da u potpunosti sagleda šta omogućavaju alternativni načini rješavanja sporova, kao i da ne postoji dovoljna podršku primjeni alternativnih načina rješavanja sporova od strane nosilaca pravosudnih funkcija, advokata i drugih relevantnih subjekata. U cilju prevazilaženja navedenog problema veoma je važno preduzimati aktivnosti promocije u cilju pružanja više informacija o alternativnim načinima rješavanja sporova, njihovoj svrsi, licima koja su ovlašćenja da sprovedu ove procese i sl. što predstavlja preduslov za prihvatanje posredovanja/medijacije i drugih metoda alternativnog rješavanja sporova u zajednici. Za unaprjeđenje informisanosti građana o alternativnim načinima rješavanja sporova veliki značaj ima i kreiranje nastavnih programa na fakultetima i drugim obrazovnim institucijama koji uključuju znanja i veštine iz ove oblasti.

Ključne mjere:

- 4.1. Kontinuirano unaprjeđivati informisanost građana o posredovanju /medijaciji i drugim alternativnim načinima rješavanja sporova
- 4.2. Podsticati edukaciju nosilaca pravosudnih funkcija, advokata i drugih relevantnih subjekata u oblasti posredovanja i drugih alternativnih načina rješavanja sporova
- 4.3. Uvesti edukativne sadržaje o medijaciji u osnovnim i srednjim školama kroz razvijanje i implementaciju programa školske medijacije
- 4.4. Uvesti edukativne sadržaje o medijaciji i drugim alternativnim načinima rješavanja sporova na pravnim fakultetima univerziteta u Crnoj Gori obrazovnih ustanova.

Indikatori učinka:

Indikator učinka	Početno stanje	Krajnje stanje
1.Povećan nivo	30% od 1000 ispitanika	70% od 1000 ispitanika

informisanosti građana o posredovanju i drugim načinima malternativnog rješavanja sporova	čulo za posredovanje	čulo za posredovanje
2. Povećan nivo informisanosti nosioca pravosudnih funkcija, advokate i druge relevantne subjekta u oblasti posredovanja i drugim alternativnim načinima rješavanja sporova.	U 2018 godine organizovana 1 obuka za sudije o posredovanju	Sprovedeno 10 obuka/okruglih stolova za nosioca pravosudnih funkcija, advokate i druge relevantne subjekta u oblasti posredovanja i drugim alternativnim načinima rješavanja sporova.
3. Uvedeni edukativni sadržaji o medijaciji u osnovnim i srednjim školama kroz razvijanje i implementaciju program školske medijacije.	5 osnovnih škola	20 osnovnih škola i srednjih škola
4. Uvedeni edukativni sadržaji o medijaciji u drugim ARS na pravnim fakultetima univerziteta u Crnoj Gori		Sprovedeno 10 obuka

5. Kreirati sistem upravljanja predmetima u vezi sa postupcima posredovanja

Identifikovani nedostaci

Jedan od veoma važnih činilaca u postupku praćenja primjene instituta posredovanja/medijacije, ažurnosti sudija u upućivanju predmeta na posredovanje, posebno u slučajevima kada je to Zakonom propisano kao obavezno i u krajnjem izvještavanja o radu Centra, sudova i Državnog tužilaštva je vođenje adekvatne i kvalitetne statistike koja u ovom momentu, kada je u pitanju primjena posredovanja/medijacije nije na zadovoljavajućem nivou. Takođe, veliki problem u primjeni posredovanje/medijacije predstavlja i neregulisane i neuspostavljene efikasne procedure i postupci za upućivanje predmeta na posredovanje/medijaciju i upravljanje predmetima, uvođenje posebnih upisnika za predmete koji se upućuju na posredovanje/medijaciju i slično.

Ključne mjere:

- 5.1. Uspostaviti efikasne procedure za upućivanje predmeta na posredovanje/medijaciju i upravljanje predmetima

- 5.2. Unaprijediti vođenje statistike koja omogućava praćenje upotrebe i efekata uspješnosti primjene posredovanje/medijacije
- 5.3. Formirati baze podataka o ARS u okviru informacionog sistema PRIS i Centru za posredovanje/ARS obezbijediti adekvatan pristup.

Indikatori učinka:

Indikator učinka	Početno stanje	Krajnje stanje
1.Sudski poslovnik izmjenjen unošenjem odredbi o uspostavljanju efikasne procedure za upućivanje predmeta na medijaciju i upravljanje predmetima	Nije regulisano Sudskim poslovníkom	Izmjenjen Sudski poslovnik
2.Formirana sveobuhvatnaa baza podataka o ARS-u u okviru PRIS-a	Aktuelni PRIS ne sadrži seobuhvatnu bazu podataka o predmetima upućenim na posredovanje i druge vidove ARS-a	Uspostavljena baza podataka u PRIS-u o ARS-u

VI AKTIVNOSTI ZA SPROVOĐENJE OPERATIVNIH CILJEVA

1.1.Donijeti Zakona o alternativnom rješavanju sporova i podzakonske propise

- 1.1.1.Izraditi komparativnu analizu o uskladenosti postojećeg zakonodavnog okvira s međunarodnim standardima, posebno sa pravom EU
- 1.1.2.Pripremiti predlog Zakona o alternativnom rješavanju sporova
- 1.1.3.Izraditi i odštampati Komentar Zakona o ARS
- 1.1.4.Objaviti na internet stranici Centra i Ministarstva pravde Zakon o ARS sa komentarom
- 1.1.5.Donijeti podzakonske akte

1.2. Unaprijediti i harmonizovati druge relevantne propise s pravnim tekovinama EU

- 1.2.1. Donijeti Zakon o izmjenama i dopunama Porodičnog zakona u dijelu koji se odnosi na posredovanje/medijaciju u bračnim i drugim porodičnim sporovima, i uskladiti zakonska rješenja sa međunarodnim standardima porodične medijacije

1.3.Podsticati i pratiti primjenu posredovanja (medijacije) i drugih alternativnih načina rješavanja sporova, posebno građanskih, privrednih i sporova u kojima je tužena Država.

1.3.1. Pripremiti predlog za formiranje Savjeta za alternativno rješavanje sporova za podsticanje daljeg razvoja i primjene posredovanje/medijacije i drugih alternativnih načina rješavanja sporova, sastavljen od predstavnika MP, VS, AK, CP, MF, ME i MRSS

1.3.2. Godišnje izvještavanje o radu sudova dopuniti informacijama o tome koliko su sudovi godišnje uputili predmete na posredovanje/medijaciju i druge alternativne načine rješavanja sporova

1.3.3. Formirati baze podataka o ARS u okviru informacionog sistema pravosuđa i ažurno unositi podatke o upućivanju predmeta na posredovanje/medijaciju i druge ARS sa posebnim ostvrom na evidenciju u kojima se djeca pojavljuju kao stranke u posredovanje (disegregirana baza podataka u odnosu na pol, godiste djeteta, etnicku pripadnost, krivino djelo itd).

1.3.4. Godišnje analizirati rezultate primjene posredovanje/medijacije i drugih ARS

1.3.5. Uvesti test samoevaluacije o prihvatljivosti rješavanja spora u posredovanje/medijaciji

1.3.6. Sprovoditi javne kampanje radi podsticaja korišćenja alternativnog rješavanja sporova

1.3.7. Uspostaviti metodologiju (šema za monitoring i evaluaciju) za sakupljanje kvalitativnih i kvantitativnih podataka o vrstama i efikasnosti postupaka posredovanja

1.3.8. Uspostaviti elektronsku bazu podataka shodno urađenoj metodologiji za sakupljanje kvalitativnih i kvantitativnih podataka o vrstama i efikasnosti postupaka alternativnog načina rješavanja sporova

1.3.9. Voditi evidenciju o sprovedenim postupcima alternativnog načina rješavanja sporova i sačinjavati izvještaje zasnovane na evidencijama

1.4. Obezbjediti preduslove za primjenu instituta rane neutralne procjene spora (pilot projekat)

1.4.1. Pripremiti plan obuke za rane neutralne evaluatore

1.4.2. Sprovesti obuku 10 evaluatora za ranu neutralnu procjenu spora

1.4.3. Pripremljen i realizovan program kampanje, promotivni materijal (brošure, bilbordi, citylight).

1.4.4. Održani promotivni skupovi/okrugli stolovi sa pravnim i fizičkim licima, Privrednom komorom i drugim relevantnim subjektima, potencijalnim korisnicima instituta rane neutralne procjene spora.

1.5. Obezbijediti veću podršku primjeni medijacije i drugim alternativnim načinima rješavanja sporova od strane nosilaca pravosudnih funkcija, zaštitnika imovinskopravnih interesa CG i advokata.

1.5.1.a. Pripremiti plan obuke za sudije, zamjenike zaštitnika imovinskopravnih interesa CG i advokata o posredovanju

1.5.1.b. Pripremiti plan obuke za sudije, zaposlene kod zaštitnika imovinskopravnih interesa CG i advokata o posredovanju /medijaciji i drugim procesima ARS

1.5.2. Sprovesti obuke sudija

1.5.3. Sprovesti obuke za advokate

1.5.4. Sprovesti obuke za zaposlene u instituciji Zaštitnika imovinskopravnih interesa CG

1.5.5.Organizovati okrugle stolove o medijaciji i drugim ARS sa nosiocima pravosudnih funkcija, zamjenicima Zaštinika imovinskopravnih interesa CG, medijatorima i advokatima

1.6.Obezbijediti adekvatne finansijske podsticaje za primjenu posredovanja i drugih alternativnih načina rješavanja sporova.

1.6.1. Donijeti Uredbu o visini naknade i nagrade za rad posrednika/ medijatora (Veza sa aktivnošću 1.1.5.)

2.1.Transformisati Centar za posredovanje u Centar za ARS

2.1.1.Obezbijediti pravne preduslove za prerastanje Centra za posredovanje u Centar za ARS

2.1.2. Formirati Programski (Stručni) savjet Centra shodno Zakonu o ARS

2.2.Jačati ljudske, administrativne i tehničke kapacitete Centra

2.2.1.Sprovesti postupke zapošljavanja u Centru na osnovu akta o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji

2.2.2. Sprovesti program obuke zaposlenih u Centru za posredovanje i odabrane posrednike za odnose sa medijima

2.2.3. Sprovedene obuke zaposlenih u Centru za alternativno rješavanje sporova o izradi projekata

2.2.4.Obezbjedenje dovoljnih sredstava za rad Centra za posredovanje u skladu sa utvrđenim potrebama

2.2.5.Uspostaviti elektronsku bazu podataka shodno metodologiji za sakupljanje kvalitativnih i kvantitativnih podataka o vrstama i efikasnosti postupaka alternativnih načina rješavanja sporova

2.2.6.Pripremiti materijal za sudove i posrednike/medijatore (fascikle, izjave o povjerljivosti, tipske sporazume o prihvatanju medijacije/ARS I sl.)

2.2.7. Donijeti Etički kodeks medijatora

3.1.Unaprijediti sistem obuke i stalnog stručnog usavršavanja posrednika u skladu sa unaprijed planiranim godišnjim planovima obuke

3.1.1.Utvrditi potrebe za sprovođenjem obuka

3.1.2. Sačiniti godišnje planove obuka medijatora

3.1.3.Sprovesti obuke (bazične i napredne) za medijatore u skladu sa Planom obuke

3.2. Obezbijediti neophodan broj posrednika specijalizovanih za određene vrste sporove

3.2.1.Utvrditi potrebe za sprovođenjem obuka. U vezi aktivnosti 3.1.1.

3.2.2.Sačiniti godišnje planove obuka medijatora. U vezi aktivnosti 3.1.2.

3.2.3.Sprovesti obuke (bazične i napredne) za medijatore u skladu sa Planom obuke. U vezi aktivnosti 3.1.3

3.3. Obezbijediti mehanizame za praćenje i ocjenu kvaliteta rada posrednika /medijatora

3.3.1. Razviti metodologiju za praćenje i ocjenu kvaliteta rada medijatora

3.3.2. Sprovesti postupak ocjenjivanja kvaliteta rada medijatora

4.1.Kontinuirano unaprijeđivati informisanost građana o o medijaciji i drugim alternativnim načinima rješavanja sporova

4.1.1.Izraditi program sestomjesečne kampanje o posredovanju/medijaciji

4.1.2.Sprovesti polazno i završno istraživanje o informisanosti građana o medijaciji i drugim procesima ARS

4.1.3. Sprovoditi javne kampanje radi podsticaja korišćenja alternativnog rješavanja sporova.

U vezi sa aktivnošću 1.3.7.

4.1.4. Sprovesti program obuke zaposlenih u Centru za posredovanje i odabrane posrednike za odnose sa medijima

U vezi sa aktivnošću 2.2.2.

4.2.Podsticati edukaciju nosilaca pravosudnih funkcija, advokata i drugih relevantnih subjekata u oblasti posredovanja i drugih alternativnih načina rješavanja sporova.

4.2.1.Organizovati događaje informativno-edukativnog karaktera s udruženjima sudija, advokata i privrednih subjekata

4.2.2.Sprovesti obuke sudija.U vezi aktivnosti 1.5.2.

4.2.3.Sprovesti obuke za advokate. U vezi aktivnosti 1.5.3.

4.2.4.Sprovesti obuke o medijaciji za zaposlene u instituciji Zaštitnika imovinskopravnih interesa CG. U vezi aktivnosti 1.5.4

4.3. Uvesti edukativne sadržaje o medijaciji u osnovnim I srednjim školama kroz razvijanje I implementaciju programa školske medijacije

4.3.1. Razvijanje programa školske medijacije za osnovne i srednje škole

4.3.2. Potpisivanje Memoranduma o saradnji sa Ministarstvom prosvjete

4.3.3. Sprovesti obuke za odabrani nastavni kadar u odabranim osnovnim i srednjim školama

4.3.4. Sprovesti obuke za djecu

4.3.5. Izraditi informativni materijal o školskoj medijaciji

4.4. Uvesti edukativne sadržaje o medijaciji i drugim alternativnim načinima rješavanja sporova na pravnim fakultetima univerziteta u Crnoj Gori

4.4.1. Sprovesti obuke o medijaciji i drugim alternativnim načinima rješavanja sporova za studente pravnih fakulteta.

4.2.4.Sprovesti obuke o medijaciji za zaposlene u instituciji Zaštitnika imovinskopravnih interesa CG. U vezi aktivnosti 1.5.4

4.3. Uvesti edukativne sadržaje o medijaciji u osnovnim I srednjim školama kroz razvijanje I implementaciju programa školske medijacije

- 4.3.1. Razvijanje programa školske medijacije za osnovne i srednje škole
- 4.3.2. Potpisivanje Memoranduma o saradnji sa Ministarstvom prosvjete
- 4.3.3. Sprovesti obuke za odabrani nastavni kadar u odabranim osnovnim i srednjim školama
- 4.3.4. Sprovesti obuke za djecu
- 4.3.5. Izraditi informativni materijal o školskoj medijaciji

4.4. Uvesti edukativne sadržaje o medijaciji i drugim alternativnim načinima rješavanja sporova na pravnim fakultetima univerziteta u Crnoj Gori

- 4.4.1. Sprovesti obuke o medijaciji i drugim alternativnim načinima rješavanja sporova za studente pravnih fakulteta.

5.1. Uspostaviti efikasne procedure za upućivanje predmeta na posredovanje /medijaciju i upravljanje predmetima.

- 5.1.1. Pripremiti predlog izmjena Sudskog poslovnika unošenjem odredbi o uspostavljanju efikasne procedure za upućivanje predmeta na posredovanje/medijaciju i upravljanje predmetima
- 5.1.2. Formiranje posebnih upisnika za predmete koji se upućuju na medijaciju

5.2. Unaprijediti vođenje statistike koja omogućava praćenje upotrebe i efekata uspješnosti primjene posredovanje/medijacije

- 5.2.1. Uspostaviti elektronsku bazu podataka shodno urađenoj metodologiji za sakupljanje kvalitativnih i kvantitativnih podataka o vrstama i efikasnosti postupaka alternativnog načina rješavanja sporova. U vezi aktivnosti 1.3.9.
- 5.2.2. Voditi evidenciju o sprovedenim postupcima alternativnog načina rješavanja sporova i sačinjavati izvještaje zasnovane na evidencijama. U vezi aktivnosti 1.3.10

5.3. Formirati baze podataka o ARS u okviru informacionog sistema PRIS i Centru za posredovanje/ARS obezbijediti adekvatan pristup.

- 5.3.1. Kreirati baze podataka o ARS u okviru pravosudnog informacionog sistema i ažurno unositi podatke o upućivanju predmeta na posredovanje/medijaciju i druge ARS. U vezi aktivnosti 1.3.3.

V OPIS AKTIVNOSTI NADLEŽNIH ORGANA I TIJELA ZA PRAĆENJE SPROVOĐENJA PROGRAMA

Ključni preduslov za uspjeh strateškog planiranja je dosljedno sprovođenje strateških ciljeva. Sprovođenje strateških ciljeva sa konkretnim aktivnostima i nadležnim

organima biće detaljno razrađeno Akcionim planom za implementaciju Programa razvoja ARS 2019-2021., koji će biti usvojen istovremeno uz Program.

Po usvajanju Programarategije i pratećeg akcinog plana, formiraće se pri Ministarstvu pravde tim za praćenje sprovođenja Programa koji će vršiti kontinuirani monitoring i evaluaciju postignutih rezultata i u skladu sa tim saznanjima predlagati odgovarajuće mjere i aktivnosti.

Tim za monitoring je sastavljen od predstavnika/ca Ministarstva pravde i Centra za posredovanje (alternativno rješavanje sporova), koji su bili uključeni u izradi ovog Programa i rade na njegovoj primjeni. Centar za posredovanje, odnosno Centar za ARS je zadužen za prikupljanje podataka, njihovo objedinjavanje i pisanje polugodišnjih izvještaja o realizaciji aktivnosti predviđenim akcionim planovima. Tim za monitoring razmatra izvještaje, usvaja ga i predlaže konkretne mjere (ukoliko je potrebno) za djelovanje u realnom vremenu kako bi bili dostignuti ciljevi definisani akcionim planovima i Programom. Tim za monitoring izvještava jednom godišnje o implementaciji Akcionog plana s tim da usvajanju izvještaja od strane Vlade prethodi davanje mišljenja na isto od strane Generalnog sekretarijata. Tim za monitoring je zadužen za objedinjavanje godišnjih i završnog izvještaja.

VI NAČIN IZVJEŠTAVANJA I EVALUACIJA

Tim za monitoring, formiran od strane Ministarstva pravde, izvještava jednom godišnje o implementaciji Akcionog plana s tim da usvajanju izvještaja od strane Vlade prethodi davanje mišljenja na isto od strane Generalnog sekretarijata. Tim za monitoring je zadužen za objedinjavanje godišnjih i završnog izvještaja.

Evaluacija podrazumijeva procjenu kvaliteta sprovođenja Programa, analizu u kojoj mjeri su realizovani ciljevi definisani Programom i procjenu stanja u oblasti ARS poslije trogodišnjeg perioda sprovođenja ovog Programa. Evaluaciju sprovodi tim za evaluaciju, koji formira ministar pravde od strane stručnjaka iz Ministarstva pravde (koji nijesu učestvovali u pisanju i realizaciji Programa). Tim za evaluaciju piše trogodišnji i završni izvještaj o evaluaciji, analizu trenutnog stanja nakon evaluiranog perioda, s konkretnim preporukama za dalje sprovođenje javne politike u oblasti ARS. Izvještaj o evaluaciji se dostavlja ministru pravde i Vladi.

Ministarstvo pravde ima obavezu da godišnje izvještava Vladu o realizaciji Akcionog plana i dostizanju postavljenih ciljeva (rezultatima monitoringa), kao i sa izvještajima o evaluaciji sprovođenja Programa.

VII Neophodna finansijska sredstva:

Sredstva potrebna za realizaciju planiranih mjera i aktivnosti trogodišnjeg Programa razvoja alternativnih načina rješavanja sporova iznose **478.080,00** eura i ista će biti obezbjeđena iz redovnih budžetskih i donatorskih sredstava.

Obraćanje javnosti

Vlada Crne Gore je u januaru 2018.godine donijela Srednjoročni program rada Vlade za 2018-2020 godinu kojim je, u okviru **strateškog prioriteta 2 - Crna Gora - država vladavine prava i dobrog upravljanja**, predviđeno da se radi na poboljšanju pristupa pravdi građanima i pravnim subjektima primjenom alternativnih načina rješavanja sporova čime bi se postigao veći nivo efikasne i pravovremene zaštite građana i pravnih subjekata..Jedna od pretpostavki za realizaciju pomenutog cilja je uspostavljanje strateškog okvira razvoja alternativnih načina rješavanja sporova.

Program razvoja alternativnih načina rješavanja sporova 2019-2021treba da odgovori na ključna pitanja i da da smjernice za efikasniju primjenu medijacije i drugih alternativnih načina rješavanja sporova i da jasno odredi zadatke i odgovornosti svih relevantnih subjekata odgovornih za postizanje definisanih ciljeva. Strateški ciljevi kreirani su tako da u narednom periodu omoguće sprovođenje svih aktivnosti od značaja za dalji razvoj medijacije i drugih alternativnih načina rješavanja sporova kao efikasnih, finansijski isplativih, održivih i dostupnih načina rješavanja sporova, a kroz usklađivanje postojećeg zakonodavnog okvira sa relevantnim međunarodnim standardima, unaprijeđenje prakse u primjeni alternativnih načina rješavanja sporova, jačanje kapaciteta Centra za posredovanje, kao i stručnih kompetencija medijatora i unaprijeđenje informisanosti javnosti o medijaciji i drugim alternativnim načinima rješavanja sporova.

Usvajanje Programa razvoja alternativnih načina rješavanja sporova treba da omogući ostvarivanje međunarodnog standarda uravnoteženog odnosa između sudskih postupaka i alternativnih načina rješavanja sporova, kako bi se građanima olakšao pristup alternativnom rješavanju sporova i time učinili dostupnim pravični načini ostvarivanja prava na pravnu zaštitu. Pružanjem podrške uspostavljanju kvalitetnog i održivog sistema usluga medijacije i drugih načina alternativnog rješavanja sporova, država bi pokazala spremnost da podrži međunarodno priznate mehanizme prevencije i rješavanja sporova u zajednici čijom primjenom bi i sama država ostvarila brojne uštede. U konačnom, prepoznavanje i prihvatanje alternativnih načina rješavanja sporova vodilo bi očuvanju i unaprjeđenju opštih društvenih odnosa u svim oblastima društvenog života, pa bi koristi takvog pristupa bile višestruke kako za građane, tako i za državu i društvo u cjelini.

Donošenje strateškog dokumenta u oblasti razvoja alternativnih načina rješavanja sporova je u skladu i sa komunikacionim prioritetima Komunikacione strategije Vlade Crne Gore 2018-2020 i to sa **komunikacionim prioritetom 1**: Pravedna i bezbjedna država i **komunikacionim prioritetom 3**: Država – servis građana.

**AKCIONI PLAN ZA IMPLEMENTACIJU
PROGRAMA RAZVOJA ALTERNATIVNOG RJEŠAVANJA
SPOROVA 2019-2021**

OPERATIVNI CILJEVI

1. Unaprijeđen zakonodavni okvir i dalji razvoj medijacije (posredovanja) i drugih načina ARS u skladu s međunarodnim standardima

KLJUČNA MJERA	AKTIVNOST	INDIKATOR REZULTATA	NEDLEŽNI ORGAN	VRIJEME REALIZACIJE	POTREBNA SREDSTVA	IZVOR SREDSTAVA
1.1. Donijeti Zakon o alternativnom rješavanju sporova i podzakonske propise	1.1.1. Izraditi komparativnu analizu o uskladenosti postojećeg zakonodavnog okvira s međunarodnim standardima, posebno sa pravom EU	Izrađena Komparativna analiza	Centar za posredovanje	I kvartal 2019	1.300,00	Redovna budžetska sredstva Donatorska sredstva
	1.1.2. Pripremiti predlog Zakona o alternativnom rješavanju sporova	Donijet Zakon o alternativnom rješavanju sporova	MP/Vlada	IV kvartal 2019	2.000,00	Redovna budžetska sredstva
	1.1.3. Izraditi Komentar Zakona o ARS	Izrađen i odštampan Komentar Zakona o ARS	Centar za posredovanje	I kvartal 2020	7.500,00	Redovna budžetska sredstva Donatorska sredstva
	1.1.4. Objaviti na internet stranici Centra i Ministarstva pravde Zakon o ARS sa komentarom	Objavljen Zakon o ARS sa komentarom na internet stranici Centra i Ministarstva pravde	Centar za posredovanje/MP	I kvartal 2020		Redovna budžetska sredstva
	1.1.5. Donijeti podzakonske akte	Usvojeni podzakonski akti	MP/Vlada	II kvartal 2020		Redovna budžetska sredstva
1.2. Unaprijediti i harmonizovati druge relevantne propise s pravnim tekovinama EU	1.2.1. Donijeti Zakon o izmjenama i dopunama Porodičnog zakona u dijelu koji se odnosi na posredovanje/medijaciju u bračnim i drugim porodičnim sporovima, i uskladiti zakonska rješenja sa međunarodnim standardima porodične medijacije	Donijet Zakon o izmjenama i dopunama Porodičnog zakona	MP/Centar za posredovanje	III kvartal 2020	Redovna budžetska sredstva Donatorska sredstva	

1.3.Podsticati i pratiti primjenu posredovanja (medijacije) i drugih	1.3.1. Pripremiti predlog za formiranje Savjeta za alternativno rješavanje sporova za podsticanje daljeg razvoja i primjene posredovanje/medijacije i drugih alternativnih načina rješavanja sporova, sastavljen od predstavnika MP, VS, AK, CP, MF, ME I MRSS	Formiran Savjet za ARS od strane Vlade	Vlada	I kvartal 2019	Sredstva nisu potrebna	Redovna budžetska sredstva
	1.3.2.Godišnje izvještavanje o radu sudova i državnog tužilaštva dopuniti informacijama o tome koliko su sudovi uputili predmeta na posredovanje/medijaciju i druge alternativne načine rješavanja sporova	Godišnji izvještaji dopunjeni informacijama u vezi upućivanja predmeta u posredovanje/medijaciju	Sudovi/VS	I kvartal 2019/2020/2021	Sredstva nisu potrebna	Redovna budžetska sredstva
	1.3.3.Formirati baze podataka o ARS u okviru informacionog sistema pravosuđa i ažurno unositi podatke o upućivanju predmeta na posredovanje/medijaciju i druge ARS sa posebnim ostvrom na evidenciju u kojima se djeca pojavljuju kao stranke u posredovanje (disegregirana baza podataka u odnosu na pol, godiste djeteta, etničku pripadnost, krivično djelo itd).	Formirana baza podataka o ARS-u u okviru informacionog sistema pravosuđa	SS/Sudovi	III kvartal 2020	Sredstva nisu potrebna	Redovna budžetska sredstva
	1.3.4.Godišnje analizirati rezultate primjene	Sačinjena godišnja analiza	Centar za posredovanje/ sudovi	I kvartal 2019/2020/2021	Sredstva nisu potrebna	Redovna budžetska Sredstva

alternativnih načina rješavanja sporova, posebno građanskih, privrednih i sporova u kojima je tužena Država.	posredovanje/medijacije i drugih ARS					
	1.3.5.Uvesti test samoevaluacije o prihvatljivosti rješavanja spora u posredovanju/medijaciji	Izrađen test samoevaluacije o prihvatljivosti rješavanja spora u posredovanje/medijaciji sa uputstvom za primjenu Broj urađenih testova	Centar za posredovanje	I kvartal 2019/2020/2021	Sredstva nisu potrebna	Redovna budžetska Sredstva
	1.3.6.Sprovoditi javne kampanje radi podsticaja korištenja alternativnog rješavanja sporova	Redovno ažurirana web stranica Centra Broj medijskih nastupa Promotivni materijal izrađen i distribuiran Održane „nedjelje medijacije“	Centar za posredovanje Sudovi	I kvartal 2019/2020 /2021	49.000,00 Redovna budžetska Sredstva Donatorska sredstva	Redovna budžetska Sredstva Donatorska sredstva
	1.3.7. Uspostaviti metodologiju (šema za monitoring i evaluaciju) za sakupljanje kvalitativnih i kvantitativnih podataka o vrstama i efikasnosti postupaka posredovanja	Izrađena metodologija za sakupljanje podataka	Centar za posredovanje/VS	I kvartal 2019	Sredstva nisu potrebna	Redovna budžetska sredstva
	1.3.8.Uspostaviti elektronsku bazu podataka shodno urađenoj metodologiji za sakupljanje kvalitativnih i kvantitativnih podataka o vrstama i efikasnosti postupaka alternativnog načina rješavanja sporova	Uspostavljena elektronska baza podataka	Centar za posredovanje	I kvartal 2019	9.000,00	Redovna budžetska sredstva Donatorska sredstva

	1.3.9. Voditi evidenciju o sprovedenim postupcima alternativnog načina rješavanja sporova i sačinjavati izvještaje zasnovane na evidencijama	Izvještaj o sprovedenim postupcima alternativnih načina rješavanja sporova Broj i vrsta sprovedenih postupaka	Centar za posredovanje/Sudovi	II kvartal 2019/2020/2021	Sredstva nisu potrebna	Redovna budžetska sredstva
1.4.Obezbjediti preduslove za primjenu instituta rane neutralne procjene spora (pilot projekat)	1.4.1. Pripremiti plan obuke za rane neutralne evaluatore	Izrađen i usvojen Plan obuke	Centar za posredovanje/ARS	III kvartal 2019	1.500,00	Redovna budžetska sredstva Donatorska sredstva
	1.4.2. Sprovesti obuku 10 evaluatora za ranu neutralnu procjenu spora	Sprovedena obuka Broj polaznika obuke	Centar za posredovanje/ARS	III kvartal 2019	23.380,00	Redovna budžetska sredstva Donatorska sredstva
	1.4.3. Pripremiti i realizovati program kampanje, promotivni materijal (brošure, bilbordi, citylight).	Izrađen i realizovan program kampanje. Broj medijskih nastupa Promotivni materijal izrađen i distribuiran	Centar za posredovanje/ARS	III kvartal 2019/2020	22.600,00	Redovna budžetska sredstva Donatorska sredstva
	1.4.4. Održati promotivne skupove/okrugle stolove sa pravnim i fizičkim licima, Privrednom komorom i drugim relevantnim subjektima, potencijalnim korisnicima instituta rane neutralne procjene spora.	Broj održanih promotivnih skupova. Broj i struktura učesnika.	Centar za posredovanje/ARS	2019/2020/2021	9.120,00	Redovna budžetska sredstva Donatorska sredstva
	1.5.1.a. Pripremiti plan obuke za sudije, zamjenike zaštitnika imovinskopravnih interesa CG i advokata o posredovanju	Izradjen Plan obuke	Centar za posredovanje	I kvartal 2019/2020/2021	Sredstva nisu potrebna	Redovna budžetska sredstva

1.5.Obezbijediti veću podršku primjeni medijacije i drugim alternativnim načinima rješavanja sporova od strane nosilaca pravosudnih funkcija, zaštitnika imovinskopravnih interesa CG i advokata.	1.5.1.b.Pripremiti plan obuke za sudije, zaposlene kod zaštitnika imovinskopravnih interesa CG i advokata o posredovanju /medijaciji i drugim procesima ARS			I kvartal 2020	Sredstva nisu potrebna	Redovna sredstva budžetska
	1.5.2.Sprovesti obuke sudija	Broj sprovedenih obuka Broj i struktura polaznika obuke	Centar za posredovanje/COSDT	II,III,IV kvartal 2019/2020/2021	30.000,00	Redovna sredstva budžetska Donatorska sredstva
	1.5.3.Sprovesti obuke za advokate	Broj sprovedenih obuka Broj polaznika obuke	Centar za posredovanje/AK	II,III,IV kvartal 2019/2020/2021	15.600,00	Redovna sredstva budžetska Donatorska sredstva
	1.5.4.Sprovesti obuke za zaposlene u instituciji Zaštitnika imovinskopravnih interesa CG	Broj sprovedenih obuka Broj polaznika obuke	Centar za posredovanje/Zaštitnik imovinskopravnih interesa CG	II kvartal 2019	3.600,00	Redovna sredstva budžetska Donatorska sredstva
	1.5.5.Organizovati okrugle stolove o medijaciji i drugim ARS sa nosiocima pravosudnih funkcija, zamjenicima Zaštinika imovinskopravnih interesa CG, medijatorima i advokatima	Broj održanih okruglih stolova Broj i struktura polaznika	Centar za posredovanje/COSDT/Zaštitnik imovinskopravnih interesa CG	II, IV kvartal 2019/2020/2021	2.800,00	Redovna sredstva budžetska Donatorska sredstva
1.6.Obezbijediti adekvatne finansijske podstice za primjenu posredovanja i drugih alternativnih načina rješavanja sporova.	1.6.1. Donijeti Uredbu o visini naknade i nagrade za rad posrednika/ medijatora Veza sa aktivnošću 1.1.5	Uredba o visini naknade i nagrade za rad medijatora donijeta	Vlada/MP	II kvartal 2020	Sredstva nisu potrebna	Redovna budžetska sredstva

2.Unaprijeđeni kapaciteti Centra za posredovanje i njegovo prerastanje u Centar za alternativno rješavanje sporova

SMJERNICA	AKTIVNOST	INDIKATOR REZULTATA	NEDLEŽNI ORGAN	VRIJEME REALIZACIJE	POTREBNA SREDSTVA	IZVOR SREDSTAVA
2.1.Transformisati Centar za posredovanje u Centar za ARS	2.1.1.Obezbjediti pravne preduslove za prerastanje Centra za posredovanje u Centar za ARS	Donijet Zakon o alterantivnom rješavanju sporova Transformisan Centar za posredovanje u Centar za alternativno rješavanje sporova	MP/Vlada	II kvartal 2020	Sredstva nisu potrebna	Redovna budžetska sredstva
	2.1.2. Formirati Programski (Stručni) savjet Centra	Formiran Programski (stručni) savjet Centra	Centar za posredovanje	I kvartal 2019	5.100,00	Redovna budžetska sredstva
2.2.Jačati ljudske, administrativne i tehničke kapacitete Centra	2.2.1.Sprovesti postupke zapošljavanja u Centru na osnovu akta o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji	Broj zaposlenih državnih službenika i namještenika	Centar za posredovanje	IV kvartal 2019	48.000,00	Redovna budžetska sredstva
	2.2.2. Sprovesti program obuke zaposlenih u Centru za posredovanje i odabrane posrednike za odnose sa medijima	Broj sprovedenih obuka. Broj i struktura polaznika.	Centar za posredovanje	II kvartal 2019	3.460,00	Redovna budžetska sredstva Donatorska sredstva
	2.2.3. Sprovesti obuke zaposlenih u Centru za alternativno rješavanje sporova o izradi projekata	Sprovedena obuka Broj polaznika	Centar za posredovanje	I kvartal 2019	5.000,00	Redovna budžetska sredstva Donatorska sredstva
	2.2.4.Obezbjediti sredstva za rad Centra za posredovanje u skladu sa	Obezbijedena budžetska sredstva za rad Centra za	Ministarstvo finansija	IV kvartal 2019/2020/2021	Sredstva nisu potrebna	Redovna budžetska sredstva

	utvrđenim potrebama	posredovanje				
	2.2.5. Uspostaviti elektronsku bazu podataka shodno metodologiji za sakupljanje kvalitativnih i kvantitativnih podataka o vrstama i efikasnosti postupaka alternativnih načina rješavanja sporova	Uspostavljena baza podataka U vezi akt. 1.3.9.	Centar za posredovanje	I kvartal 2019	Sredstva nisu potrebna	Redovna budžetska sredstva
	2.2.6. Pripremiti materijal za sudove i posrednike/medijatore (fascikle, izjave o povjerljivosti, tipske sporazume o prihvatanju medijacije/ARS I sl.)	Materijal pripremljen i odštampan. Materijal distribuiran sudovima i medijatorima	Centar za posredovanje	II/III kvartal 2019	38.600,00	Redovna budžetska sredstva Donatorska sredstva
	2.2.7. Donijeti Etički kodeks medijatora	Etički kodeks medijatora donešen.	Centar za posredovanje	IV kvartal 2019	1.000,00	Redovna budžetska sredstva Donatorska sredstva
3. Ojačane stručne kompetencije posrednika						
3.1. Unaprijediti sistem obuke i stalnog stručnog usavršavanja posrednika u skladu sa unaprijed planiranim godišnjim planovima obuke	3.1.1. Utvrditi potrebe za sprovođenjem obuka	Urađena analiza potreba za obukama	Centar za posredovanje	I kvartal 2019/2020/2021	Sredstva nisu potrebna	Redovna budžetska sredstva Donatorska sredstva
	3.1.2. Sačiniti godišnje planove obuka medijatora.	Usvojeni godišnji planovi obuka	Centar za posredovanje	I kvartal 2019/2020/2021		Redovna budžetska sredstva
	3.1.3. Sprovesti obuke (bazične i napredne) za medijatore u skladu sa Planom obuke	Broj i vrsta obuke Broj i struktura učesnika	Centar za posredovanje	II, III, IV kvartal 2019/2020/2021	37.800,00	Redovna budžetska sredstva Donatorska sredstva
	3.2.1. Utvrditi potrebe za	Urađena analiza	Centar za posredovanje	I kvartal 2019/	Sredstva nisu	Redovna budžetska

3.2. Obezbijediti neophodan broj posrednika specijalizovanih za određene vrste sporove	sprovođenjem obuka U vezi aktivnosti 3.1.1.	potreba za obukama		2020/2021	potrebna	sredstva
	3.2.2.Sačiniti godišnje planove obuka medijatora. U vezi aktivnosti 3.1.2.	Usvojeni godišnji planovi obuka	Centar za posredovanje	I kvartal 2019/2020/2021	Sredstva nisu potrebna	Redovna budžetska sredstva
	3.2.3.Sprovesti obuke (bazične i napredne) za medijatore u skladu sa Planom obuke U vezi aktivnosti 3.1.3.	Broj i vrsta obuke Broj i struktura učesnik	Centar za posredovanje	II, III, IV kvartal 2019/2020/2021	Sredstva u vezi 3.1.3.	Redovna budžetska sredstva Donatorska sredstva
3.3. Obezbijediti mehanizame za praćenje i ocjenu kvaliteta rada posrednika/medijatora	3.3.1. Razviti metodologiju za praćenje i ocjenu kvaliteta rada medijatora	Razvijena metodologiju za praćenje i ocjenu kvaliteta rada medijatora	Centar za posredovanje	I kvartal 2019	Sredstva nisu potrebna	Redovna budžetska sredstva
	3.3.2. Sprovesti postupak ocjenjivanja kvaliteta rada medijatora	Izveštaj o ocjenjivanju kvaliteta rada medijatora Broj posrednika/medijatora čiji kvalitet rada je ocjenjen	Centar za posredovanje	II kvartal 2019/2020/2021	9.250,00	Redovna budžetska sredstva
4.Unaprijeđena informisanost javnosti o posredovanju i drugim alternativnim načinima rješavanja sporova						
SMJERNICA	AKTIVNOST	INDIKATOR REZULTATA	NEDLEŽNI ORGAN	VRIJEME REALIZACIJE	POTREBNA SREDSTVA	IZVOR SREDSTAVA
	4.1.1.Izraditi program	Urađen Program	Centar za posredovanje	I kvartal 2019/	1.800,00	Redovna budžetska

4.1.Kontinuirano unaprijeđivati informisanost građana o o medijaciji i drugim alternativnim načinima rješavanja sporova	sestomjesečne kampanje o posredovanju/medijaciji	šestomjesečne kampanje		2020/2021		sredstva
	4.1.2.Sprovesti polazno i završno istraživanje o informisanosti građana o medijaciji i drugim procesima ARS	Polazno istraživanje sprovedeno. Povećan broj građana informisanih o medijaciji/ARS	Centar za posredovanje	I kvartal 2019	6.000,00	Redovna budžetska Sredstva Donatorska sredstva
	4.1.3. Sprovoditi javne kampanje radi podsticaja korišćenja alternativnog rješavanja sporova U vezi sa aktivnošću 1.3.7.	Redovno ažurirana web stranica Centra Broj medijskih nastupa Promotivni materijal izrađen i distribuiran Održane „nedjelje medijacije“	Centar za posredovanje Sudovi	I kvartal 2019/2020/2021	Sredstva u vezi 1.3.7.	Redovna budžetska Sredstva Donatorska sredstva
	4.1.4. Sprovesti program obuke zaposlenih u Centru za posredovanje i odabrane posrednike za odnose sa medijima U vezi sa aktivnošću 2.2.2.	Broj sprovedenih obuka. Broj i struktura polaznika.	Centar za posredovanje	II kvartal 2019	Sredstva u vezi 2.2.2.	Redovna budžetska Sredstva Donatorska sredstva
4.2.Podsticati edukaciju nosilaca pravosudnih funkcija, advokata i drugih relevantnih subjekata	4.2.1.Organizovati događaje informativno-edukativnog karaktera s udruženjima sudija, advokata, privrednih subjekata	Broj organizovanih događaja. Broj i struktura učesnika.	Centar za posredovanje/COSDT/A K/PK	II kvartal 2019/2020/2021	7.500,00	Redovna budžetska Sredstva Donatorska sredstva
	4.2.2.Sprovesti obuke sudija U vezi aktivnosti 1.5.2.	Broj sprovedenih obuka Broj i struktura polaznika obuke	Centar za posredovanje/COSDT	II, IV kvartal 2018/2019/2020	Sredstva u vezi 1.5.2.	Redovna budžetska Sredstva Donatorska sredstva
	4.2.3.Sprovesti obuke za	Broj sprovedenih	Centar za	II kvartal	Sredstva u vezi 1.5.3.	Redovna budžetska Sredstva

u oblasti posredovanja i drugih alternativnih načina rješavanja sporova.	advokate U vezi aktivnosti 1.5.3.-	obuka Broj polaznika obuke	posredovanje/AK	2019/2020/2021		Donatorska sredstva
	4.2.4.Sprovesti obuke o medijaciji za zaposlene u instituciji Zaštitnika imovinskopravnih interesa CG U vezi aktivnosti 1.5.4.	Broj sprovedenih obuka Broj polaznika obuke	Centar za posrednike/Zaštitnik imovinskopravnih interesa CG	II kvartal 2019	Sredstva u vezi 1.5.4.	Redovna budžetska Sredstva Donatorska sredstva
4.3. Uvesti edukativne sadržaje o medijaciji u osnovnim i srednjim školama kroz razvijanje i implementaciju programa školske medijacije	4.3.1. Razviti program školske medijacije za osnovne i srednje škole	Razvijen programa školske medijacije za osnovne i srednje škole.	Centar za posredovanje	II kvartal 2019	2.000,00	Redovna budžetska Sredstva Donatorska sredstva
	4.3.2. Potpisati Memorandum o saradnji sa Ministarstvom prosvjete	Potpisan Memoranduma o saradnji sa Ministarstvom prosvjete	Centar za posredovanje/Ministarstvo prosvjete	II kvartal 2019	Sredstva nisu potrebna	Redovna budžetska sredstva
	4.3.3. Sprovesti obuke za odabrani nastavni kadar u odabranim osnovnim i srednjim školama	Broj škola čiji nastavni kadar je uključen. Broj sprovedenih obuka. Broj i struktura polaznika	Centar za posredovanje	III kvartal 2019/2020	85.000,00	Redovna budžetska Sredstva Donatorska sredstva
	4.3.4. Sprovesti obuke za djecu	Broj škola čiji učenici su uključeni. Broj sprovedenih obuka. Broj i struktura polaznika	Centar za posredovanje	III kvartal 2019/2020	25.000,00	Redovna budžetska Sredstva Donatorska sredstva
	4.3.5. Izraditi informativni	Uradjen informativni	Centar za posredovanje	II kvartal 2019	3.600,00	Redovna budžetska sredstva

	materijal o školskoj medijaciji	materijal o školskoj medijaciji				Donatorska sredstva
4.4. Uvesti edukativne sadržaje o medijaciji i drugim alternativnim načinima rješavanja sporova na pravnim fakultetima univerziteta u Crnoj Gori	4.4.1. Sprovesti obuke o medijaciji i drugim alternativnim načinima rješavanja sporova za studente pravnih fakulteta.	Sprovedene obuke o medijaciji i drugim alternativnim načinima rješavanja sporova za studente pravnih fakulteta.	Centar za posredovanje Pravni fakulteti	III kvartal 2019/2020/2021	11.070,00	Redovna budžetska sredstva Donatorska sredstva

5. Kreirati sistem upravljanja predmetima u vezi s postupcima posredovanja

SMJERNICA	AKTIVNOST	INDIKATOR REZULTATA	NADLEŽNI ORGAN	VRIJEME REALIZACIJE	POTREBNA SREDSTVA	IZVOR SREDSTAVA
5.1. Uspostaviti efikasne procedure za upućivanje predmeta na posredovanje/medijaciju i upravljanje predmetima.	5.1.1. Pripremiti predlog izmjena Sudskog poslovnika unošenjem odredbi o uspostavljanju efikasne procedure za upućivanje predmeta na posredovanje/medijaciju i upravljanje predmetima	Sudski poslovnik izmjenjen unošenjem odredbi o uspostavljanju efikasne procedure za upućivanje predmeta na medijaciju i upravljanje predmetima	MP	III kvartal 2019	2.000,00	Redovna budžetska sredstva Donatorska sredstva
	5.1.2. Formiranje posebnih upisnika za predmete koji se upućuju na medijaciju	Formirani posebni upisnici za predmete koji se upućuju na medijaciju/ARS	Sudovi/VS	III kvartal 2019	Sredstva nisu potrebna	Redovna budžetska sredstva
	5.2.1. Uspostaviti elektronsku bazu podataka shodno urađenoj metodologiji za	Uspostavljena elektronska baza podataka	Centar za posredovanje	I kvartal 2019	Sredstva u vezi 1.3.9.	Redovna budžetska sredstva Donatorska sredstva

5.2.Unaprijediti vođenje statistike koja omogućava praćenje upotrebe i efekata uspješnosti primjene posredovanje/medijacije	sakupljanje kvalitativnih i kvantitativnih podataka o vrstama i efikasnosti postupaka alternativnog načina rješavanja sporova U vezi aktivnosti 1.3.9.					
	5.2.2. Voditi evidenciju o sprovedenim postupcima alternativnog načina rješavanja sporova i sačinjavati izvještaje zasnovane na evidencijama U vezi aktivnosti 1.3.10	Ažurne evidencije Izvještaji o sprovedenim postupcima alternativnih načina rješavanja sporova	Centar za posredovanje/Sudovi/Stručna služba VDT-a	II kvartal 2019/2020/2021	Sredstva nisu potrebna	Redovna budžetska sredstva
5.3.Formirati baze podataka o ARS u okviru informacionog sistema PRIS i Centru za posredovanje/ARS obezbijediti adekvatan pristup.	5.3.1.Kreirati baze podataka o ARS u okviru pravosudnog informacionog sistema i ažurno unositi podatke o upućivanju predmeta na posredovanje/medijaciju i druge ARS U vezi aktivnosti 1.3.3.	Formirana baza podataka o ARS-u u okviru PRIS-a I podaci ažurno unijeti	SS/Sudovi	III kvartal 2020	Sredstva nisu potrebna	Redovna budžetska sredstva